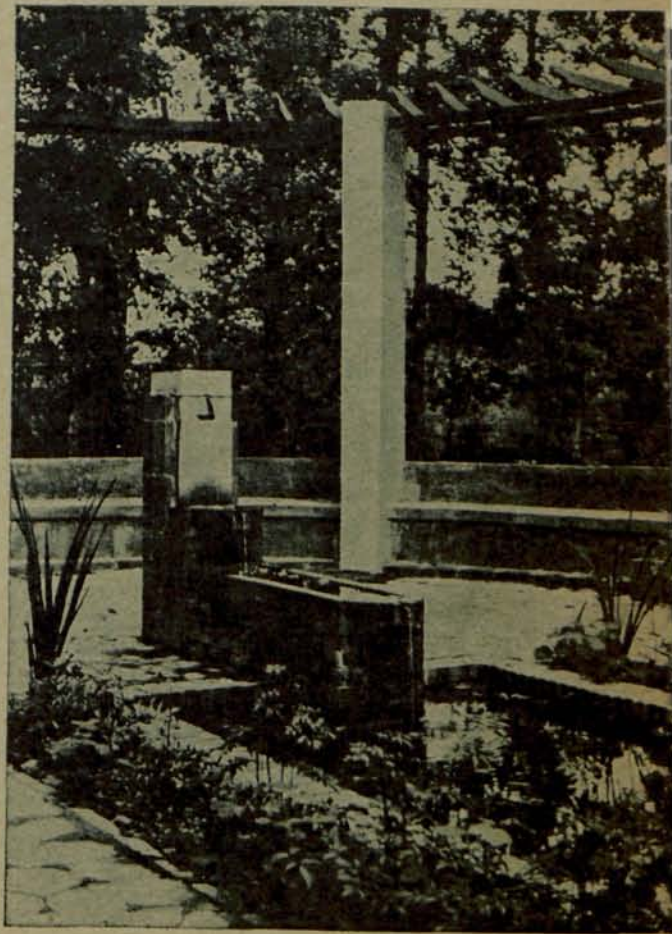

II 33 R

ROK-X-1934

ARCHITEKTURA i BUDOWNICTWO

1

WARSZAWA

ARCHITEKTURA I BUDOWNICTWO

MIESIĘCZNIK ILUSTROWANY

Wydawnictwo „Spółdzielni Wydawniczej Architektów Polskich“ w Warszawie.

Zarząd S. W. A. P.: prof. Marjan Lalewicz, ach. Teodor Bursze, arc. Tadeusz Nowakowski.

Zastępcy: arch. Julian Lisiecki, arch. Henryk Stifelman, arch. Romuald Miller.

Rada Nadzorcza: S.W.A.P.: arch. Franciszek Lilpop, arch. Gustaw Trzcński, arch. Zygmunt Wóycicki.

Zastępcy: arch. Witold Matuszewski i prof. Czesław Przybylski.

Redaktorzy — arch. Romuald Miller i Stanisław Woźnicki.

Komitet Redakcyjny: arch. arch. Brakalski Stanisław, Bursze Teodor, Gutt Romuald, Lalewicz Marjan, Lisiecki Julian, Matuszewski Witold, Marzyński Stanisław, Miller Romuald, Niemojewski Lech, Nowakowski Tadeusz, Przybylski Czesław, Stifelman Henryk, Tomaszewski Leonard, Wóycicki Zygmunt, Żórawski Juljusz.

Adres Redakcji i Administracji: Wspólna 40, tel. 9-52-87.

Konto czekowe P. K. O. 11020

WARUNKI PRENUMERATY

Prenumerata miejscowa:		Na prowincji z (przesyłką):		Egzemplarz pojedynczy	
Kwartalnie	zł. 17.—	Kwartalnie	zł. 18.—	w Warszawie	zł. 6.—
Półrocznie	„ 34.—	Półrocznie	„ 36.—	Na prowincji (z przesyłką) „	6,50
Rocznie	„ 68.—	Rocznie	„ 72.—	Zagranicą	„ 8.—

Pod nadesłanym zgóry adresem Administracja wysyła każdorazowo nowy numer pisma za zaliczeniem pocztowym.

CENY OGŁOSZEŃ

Przed tekstem:		Za tekstem:		3-a i 4-a strona okładki:	
Cała strona	zł. 400.—	Cała strona	zł. 350.—	Cała strona	zł. 450.—
Półowa strony	„ 210.—	Półowa strony	„ 180.—	Półowa strony	„ 250.—
Ćwiartka strony	„ 120.—	Ćwiartka strony	„ 100.—	Ćwiartka strony	„ 150.—
		Strona artykułu opisowego „	500.—		

OGŁOSZENIA DROBNE

Adres w branży rozmiar 10×90 mm. łącznie z pren. na cały rok zł. 100.—, płatne zgóry przy zamówieniu. Za każde następne 5 mm. wys. dopłata zł. 50.— rocznie. Koszt rzeczywisty rysunków i klisz ponosi ogłaszająca się firma. Dział reklam przewiduje także, poza ogłoszeniami przed i za tekstem, specjalne wkładki artystyczne jedno i wielobarwne.

TREŚĆ

„Architektura i Budownictwo“ Nr. 1.

Od Redakcji	1—2
T. N. — Willa „Runo“	3—9
S. M. — Dom mieszkalny we Frascati (W-wa)	10—12
GUSTAW TRZCIŃSKI — Izba Budowlana	15
RADA ZWIĄZKU STOWARZYSZEŃ ARCHITEKTÓW POLSKICH — Projekt prawa o Izbie Budowlanej	14—18
LECH NIEMOJEWSKI — Sprawozdanie Rady Związku Stowarzyszeń Architektów Polskich	18—19
KONKURS na projekt szkicowy domu mieszkalnego w Kutnie	20—25
KONKURS na architektoniczne opracowanie gmachu Muzeum Narodowego w Krakowie	26—29
Pomnik Poległych Saperów	30—31
Varia	32
Przegląd czasopism	33—34

SOMMAIRE

„L'architecture et la Construction“ Nr. 1.

La Redaction	1—2
T. N. — Villa „Runo“	3—9
S. M. — Immeuble à Frascati (Varsovie)	10—12
GUSTAW TRZCIŃSKI — Chambre Syndicale du bâtiment	15
LE CONSEIL DE L'UNION DES SOCIÉTÉS POLONAISES DES ARCHITECTES — Projet de loi concernant la chambre spéciale du bâtiment	14—18
L. NIEMOJEWSKI — Rapport du Conseil de l'Union des Sociétés polonaises des Architectes	18—19
Concours pour un projet (esquisse) d'immeuble d'habitation à Kutno	20—25
Concours pour un projet de Musée National à Cracovie	26—29
Le monument des Sapeurs morts au champ d'honneur	30—31
Varia	32
Revue de publications	33—34

INHALT

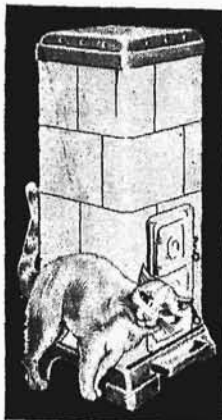
Von der Redaktion	1—2
T. N. — Villa „Runo“	3—9
S. M. — Wohnhaus in Frascati	10—12
GUSTAW TRZCIŃSKI — Bankammer	15
VERBANDSRAT DER VEREINIGUNGEN POLNISCHER ARCHITEKTEN — Projekt des Baukammer-Rechtes	14—18
LECH NIEMOJEWSKI — Bericht des Verbandesrates der Vereinigungen Polnischer Architekten	18—19

Wettbewerb für ein Skizzen-Projekt eines Wohnhauses in Kutno	20—25
Wettbewerb für die architektonische Ausarbeitung des Entwurfes für das Nationalmuseum in Krakau	26—29
Ein Denkmal für gefallene Pioniere	30—31
Varia	32
Zeitschriftenschau	33—34

ILLUSTRACJE

ARCH. BORYS ZINSERLING (W-wa) — Willa „Runo“ pod Piasecznem	3—9
ARCH. ZYGMUNT PLATER-ZYBERK (W-wa) — Dom mieszkalny we Frascati	10—12
ARCH. PIOTR KWIEK i ROMUALD PIENKOWSKI (W-wa) — Praca konkursowa na szkic domu mieszkalnego w Kutnie	20—21
ARCH. LUCYNA NOWAK-BIAŁOSTOCKA (Warszawa) — Praca konkursowa na szkic domu mieszkalnego w Kutnie	22—25
ARCH. ZBIGNIEW KARPIŃSKI i ROMAN SOŁ-	

TYŃSKI — Praca konkursowa na szkic domu mieszkalnego w Kutnie	24
ARCH. ANDRZEJ ZENIUK — Praca konkursowa na szkic domu mieszkalnego w Kutnie	25
ARCH. BOLESŁAW SZMIDT, JANUSZ JURASZYŃSKI i JULJUSZ DUMNICKI (W-wa) — Projekt konkursowy na Muzeum Narodowe w Krakowie	26—29
ART. RZEŻB. MIECZYSLAW LUBELSKI (W-wa) Pomnik Poległych Saperów	30—31
Ilustracje do przeglądu czasopism	33—34

Z KAFLI STALOWYCH

— DOBRZE GRZEJĄ
OSZCZĘDNE
NIEZNISZCZALNE

„PIECE SZRAJBERA“

SP. Z O. O.

WARSZAWA, GRÓJECKA 35 — TEL. 9-20-33

FELZYTYN

SKALENIT

DLA ELEWACJI, WNĘTRZ,
FRONTONÓW SKLEPOWYCH

BIURA

Warszawa,
ul. Widok 5, tel. 518-48

Katowice,
Kochanowskiego Nr. 4,
tel. 15-99

I. SINGER Dzierżawa Zakł. Przem.

FELZYTYN i TROCAL

W LUBARTOWIE

Trocal

WYSOKOWARTOŚCIOWY ŚRODEK
WILGOCIOCHRONNY

ZAKŁADY ODLEWNICZE

L. KRANC i T. ŁEMPICKI

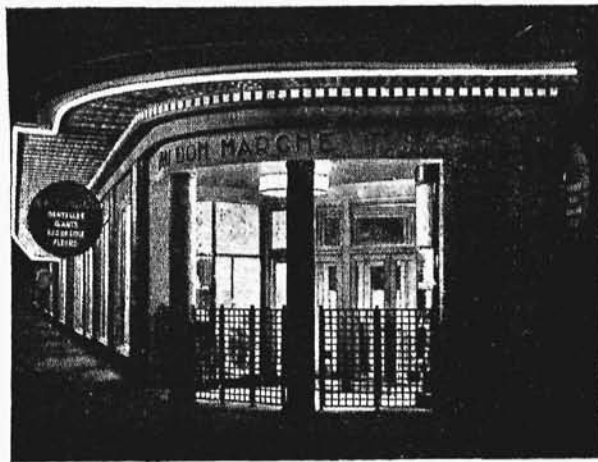
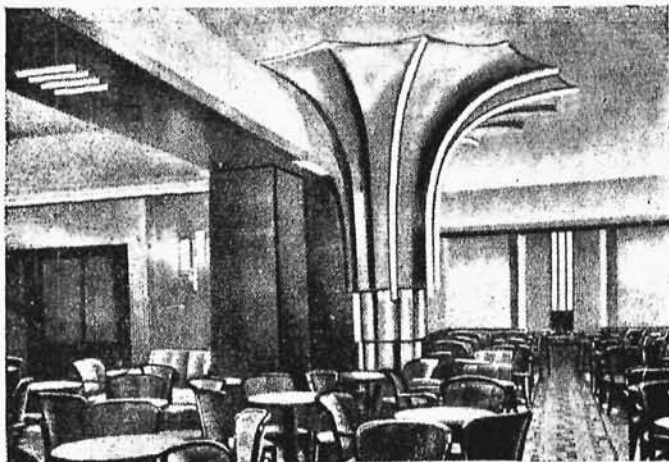
WARSZAWA, UL. LESZNO 55/57. TEL. 11-55-25, 8-52-66, 11-64-10

I Dział Artystyczny

budowa pomników
odlewy artystyczne
posągi i popiersia z brązu

II Dział odlewów pod ciśnieniem

precyzyjne odlewy ze stopów miedzi, aluminium
budowa form stalowych i sznytów
precyzyjna obróbka przedmiotów
masowej produkcji.

OSRAMÓWKI

*Linje świetlne
jako elementy
budowlane*

LINESTRA

w rękach architektów

NAGRODZONY ZŁOTEMI MEDALAMI: na Wystawie Budowlanej VI Targów Wschodnich we Lwowie 1925 roku i na północnych Drugich Targach w Wilnie w 1930 roku.

HYDROFUGE CASTOR

zabezpiecza od **WILGOCI** przeciekania, wstrzymuje ciśnienie WODY we wszystkich przypadkach, jak to: izolacji rezerwoarów, murów, kanałów, basenów, tuneli, tarasów, fasad, szczytów fundamentów, ścian oporowych, etc.

W Londynie przy placu Piccadilly Circus, największa z istniejących kolej podziemna została uszczelniona HYDROFUGE CASTOREM.

HYDROFUGE CASTOR

dodaje się do zaprawy cementowej

Posiada na składzie:

PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWLANE

MAURICY KARSTENS

SPRZEDAŻ w Warszawie, Koszykowa 7, tel. 827-95. W Krakowie: ul. Kleparz, 5 Biuro CASTOR, tel. 102-18. W Katowicach: inż. St. Nitsch, ul. Matejki 5, tel. 14-15, w Wilnie: Biuro Handlowe M. Jankowski, Ś-to Jańska Nr. 9.

BRACIA ŁOPIEŃSCY

WARSZAWA

FABRYKA WYROBÓW Z BRONZU
I ODLEWNIA METALI

FABRYKA: HOŻA 55. TEL. 917-89. MAGAZYN FABR.:
KRAK. PRZEDMIEŚCIE 15. TEL. 621-90.

ROK ZAŁOŻENIA 1884

Budowa pomników,
odlewy figur, tablic i t.p.

Nowoczesne okucia
budowlane

z niklu, chromowane, mosiężne i t.p.

Armatury oświetlenio-
we.

Posąg Płk. Lisa-Kuli w Rzeszowie
wys. 3 m. według rzeźby prof. E. Wittiga
odlany z brązu w fabryce Br. Łopieńskich

GRANITY SUROWE I WSZELKIE WYROBY GRANITOWE
DOSTARCZA Z WŁASNYCH KAMIENIOŁOMÓW

FIRMA **A. CZEŻOWSKI E. STRUG** INŻ.

WARSZAWA, KAZIMIERZOWSKA 60.

TEL.8-65-19.

NA ŻĄDANIE OFERTY, KOSZTORYSY, PORADY TECH-
NICZNE, PROJEKTY.

Instalacyjno - Techniczne Biura, Centralne Ogrzewania i Wodociągi

Inż. CZ. ZARZECKI

Biuro Instalacyjno-Techniczne
Warszawa, ul. Marszałkowska 79. Tel. 852-88.
Ogrzewanie centralne, wodociągi, kanalizacje.
Izolacje. Projekty. Kosztorysy.

Izolacje i asfalty.

Zakłady Przemysłowe „W U K O”
fabr. przetw. bitumicznych
Specjalności: juty impregn., masy wodoszczelne.
Zarząd: Warszawa, Królewska 35; Tel. 6-47-87 i 6-85-59.

Elektrotechniczne Zakłady i Instalacje.

H. KOPCZYŃSKI i S-ka

Biuro urzędzeń elektrycznych

Warszawa, ul. Nowowiejska Nr. 56, tel. 9-55-73 i 11--91-54.

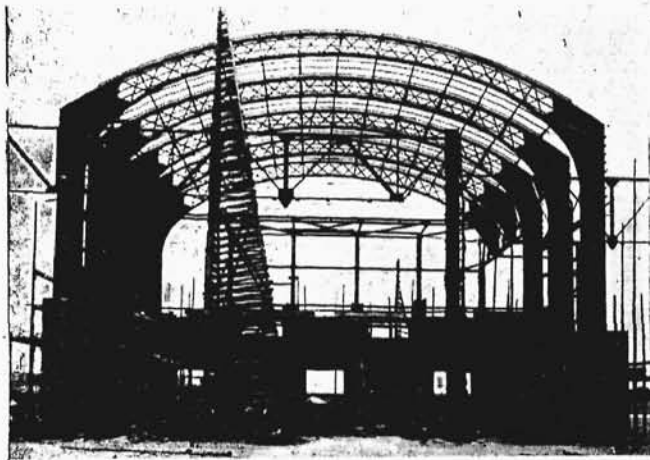
Wyknuje instalacje siły i światła.

Projekty i kosztorysy na żądanie.

Nowoczesne drewniane konstrukcje
dachowe wszelkiego rodzaju
patent systemu

„STEPHANA”

Budowa Fabryki Superfosfatu w Toruniu
projektuje i wykonywa

„POLSTEPHAN”

Przedsięb. Budowl. S-ka z ogr. odp.

Warszawa, ul. Rakowiecka 9. Telefon 8-55-94.

Warszawa **Gazowe urządzenia lampy elektryczne**

Fabryka **JAN SERKOWSKI** S. A.

GAZOWE PIECE KAPIELOWE „ATIS”
GAZOWE KUCHNIE, KUCHENKI I T. D.
KUCHENKI SPIRYTUSOWE „ATIS”
ELEKTRYCZNE LAMPY I ŻYRANDOLE

WARSZAWA NOWOLIPIE 78.

TEL.: 11-06-12, 11-65-87.

PRZETWÓRNIA OLEJÓW ROŚLINNYCH S. A. W RADOMIU

POLECA:

POKOST FACTOR SPECJALNY do
gruntowania murów. POKOST ARTEKO-
BINA matowy. EMALJĘ białą PORCE-
LANIT, EMALJE podłogowe PORFLOR

ORAZ

Farby olejne rdzochronne i lakiery nitro,
olejne i inne.

FABRYKA ROBÓT ŻELAZNYCH
OZDOBNYCH KUTYCH I KONSTRUKCJI

R. KWAPISZ I SYN

Warszawa, Podskarbińska 28. Tel. 10-25-99

WYKONUJE:

KRATY ZWIJANE DO ZABEZPIECZENIA
DRZWI I OKIEN. — ŻALUZJE KRATOWE,
BLACHY FALISTE, HARMONIJKI. — DRZWI
SPECJ. TYPU ZABEZPIECZAJĄCE PRZED
WŁAMANIEM. — DRZWI PRZESUWANE. —
KONSTRUKCJE ŻELAZNE, WIĄZANIA DA-
CHOWE. — WIEŻE, SŁUPY, OKNA, SCHODY,
WINDY. — KRATY ŻELAZNE, Z BRONZU I
MIEDZI. — BRAMY, BALUSTRADY, OGRO-
DZENIA. — WYSTAWY SKLEPOWE, OKIEN-
NICE I OKUCIA ŻELAZNE STYLOWE. — MAR-
KIZY.

„KORKOLIT” — NOWY MATERJAŁ BUDOWLANY

„KORKOLIT”. Wylężne Przedstawicielstwo:

S. R U L S K I. Warszawa, Żorawia Nr. 55. Tel. 9-59-92.
Jedyny praktyczny materiał konstrukcyjno-izolacyjny
wyrobu polskiego, składający się z korka, cementu, oraz
innych składników. SŁUŻY DO OCIEPLANIA STRO-
PÓW I PODŁÓG, oraz ścian wszelkiego rodzaju. PŁYTY
KONSTRUKCYJNE NA ŚCIANY DZIAŁOWE itp. Spo-
sób wykonania tani i łatwy, na wszelkich zaprawach bu-
dowlanych, oraz na kucie asfaltowo-korkowym. Wymiar
plyt 1.00×0.50 mtr.

Żądać w składach materiałów budowlanych.

Budowlane przedsiębiorstwa i materiały.

Pierwsza w kraju Fabryka Gipsu p. l. „ALABASTER”

Założona w roku 1873

właściciel inż. BRONISŁAW PLEBIŃSKI

Warszawa, ul. Czerniakowska 156 (dom własny) tel. 913-40

Biuro Budowlane

STEFAN NIEDBALSKI

Warszawa, Czerwonego Krzyża 25. Tel. 295-77..

Przedsiębiorstwo Budowlane

JAN KRĘCKI

Warszawa, ul. Kopińska 6. Tel. 8-82-53.

Przedsiębiorstwo Robót Budowlanych
KAZIMIERZ BARANOWSKI
BUDOWNICZY

Warszawa, Wilcza 78. — Tel. 8-52-66.

Przedsiębiorstwo Budowlane

A. i R. RZECZKOWSCY

Biuro Zarządu:
Warszawa, Zajęcza 8. Telefon 6-74-85.

Przedsiębiorstwo Inżynierjno-Budowlane

N. H. HRYCKIEWICZ

Warszawa, ul. Grójecka róg Solipsowskiej, tel.: 8-45-00
Wykonuje wszelkie roboty w zakresie budownictwa
wchodzące.

II 33 P

OD REDAKCJI

W artykułach, enuncjacjach i poglądach, pisanych i wypowiedzianych tu i owdzie, cały szereg architektów polskich, mówiąc o różnych sprawach, mimochodem dokonywa **oceny sytuacji**, w jakiej aktualnie znalazły się sprawy Architektury w Polsce.

Różnią się oni w biegu myślenia.

W zasadniczym ujmowaniu poruszanych spraw.

Zwalczają się, lub dochodzą do kompromisowych uzgodnień, niekiedy deklarują wrogię względem przeciwników stanowisko.

W jednym wszakże są zupełnie zgodni:

W zastanawiającej i zatrważającej jednomysłności przy ocenie sytuacji.

Nie jest ta ocena optymistyczna.

Oto niektóre głosy: Architekt R. Miller (w Nr. 6 „A i B” 1933 r.) pisze:

... „W ciemnicy, w jakiej żyjemy... możemy, postępując dalej bez próby oporu, dojść do ostatecznej wieży Babel w rozumieniu najelementarniejszych pojęć (w sprawach Architektury — prz. R.)...”.

Architekt A. Dygat (w Nr. 9 „A i B” 1933 r.) pisze:

„Degrengolada myśli architektonicznej...” (u nas, oczywiście, u nas, — prz. R.).

Tenże architekt, dalej pisze:

„Gdybyśmy żyli... w warunkach normalnych... to dziś skarpa warszawska nie byłaby zabudowana, wybrzeże Wisły nie byłoby zatłoczone, most kolejowy nie przecinałby rzeki naukowej, wogóle Warszawa nie byłaby stękiem nielogiczności i niekonsekwencji architektonicznych...”.

Architekt E. Norwerth (w Nr. 10 czas. „Pion” — 1933 r.) z powodu wystawy „Budownictwa Wojskowego” pisze:

„Co moglibyśmy osiągnąć, **gdyby** naszą safandulską, drobno-mieszcząską atmosferę... — **gdyby** w tę atmosferę zgnitego merkantylizmu zastrzyknąć choć kilka kropel... odżywczego eliksiru... **gdyby** w zagadnienia Urbanizmu, tej najważniejszej czynności kulturalnej państwa, **włać jedyną wolę organizacyjną i mocną rękę kierowniczą.**

Gdyby nareszcie, z okazji piętnastolecia odrodzonej Polski, powziąć raz męską decyzję uznania tej dziedziny, cierpiącej na uwiad starczy i strach przestrzeni, za rację państwową pierwszorzędną wagi, a nie traktować jej jako rynek cygańskich targów zaściankowych spekulantów...” (podkr. R.),

Tak. Gdyby, ach, gdyby!!!

To miasta nasze i ich regjony nie pokrywałyby się „trądem zabudowań”...

To duma nasza; duma Architektów, — pomysł miasta funkcjonalnego—nie byłby tylko sferą marzeń...

To zagadnienia Urbanizmu, z dziedziny zagadnień i rozważań, byłyby przeniesione w dziedzinę realizacji konkretnych pomysłów...

To przyroda naszego kraju byłaby aktywnie zorganizowaną dla potrzeb i dla postępu zamieszkującego ten kraj człowieka...

To człowiek ten, w konsekwencji, wzniósłby się na wyższy stopień kultury.

Żelazne, a niezłomne konsekwencje, będące wynikiem przestarzałych gospodarczych i społecznych założeń, — stoją temu na przeszkodzie.

Dlatego wiemy, że, podejmując się obrony szczytnych zadań Architektury, wstępujemy zapewne na straconą pozycję.

W mroku, który stopniowo pokrywa i naszą ziemię, gasząc ostatnie światła kultury architektonicznej na niej, sądzymy, że wstępujemy na ostatnią redutę.

Będziemy usiłovali utrzymać w ręku rozpalony karabin—w jej obronie, ale nie dlatego, byśmy wierzyli, że uda się nam obronić straconą pozycję Architektury.

Ostatnia reduta Architektury w Polsce, — jest już tylko obroną kultury Architekta.

Widok od strony ogrodu.

Fot. arch. W. Jastrzębski.

1. Arch. Borys Zinserling (Warszawa), Willa „Runo” w Adamowie-Zalesiu pod Piasecznem.

WILLA „RUNO”

Z pośród nowych osiedli podmiejskich w okolicach Warszawy, zasługuje na specjalną uwagę osiedle „Adamów-Zalesie”, w odległości około 20 kilometrów na południe od Warszawy, pod Piasecznem.

Osiedle to zostało rozparcelowane na terenie dawnych lasów hr. Adama Branickiego, z dużą ilością starodrzewia dębowego i częściowo sosnowego. Duża przestrzeń poszczególnych parceli (4000 metr. kw.) nie podlegających dalszemu rozdrobnieniu, szerokie drogi, obszerne rezerwy pod przyszłe parki i skwery, wszystko to stwarza typ osiedla pokroju zachodnio-europejskiego.

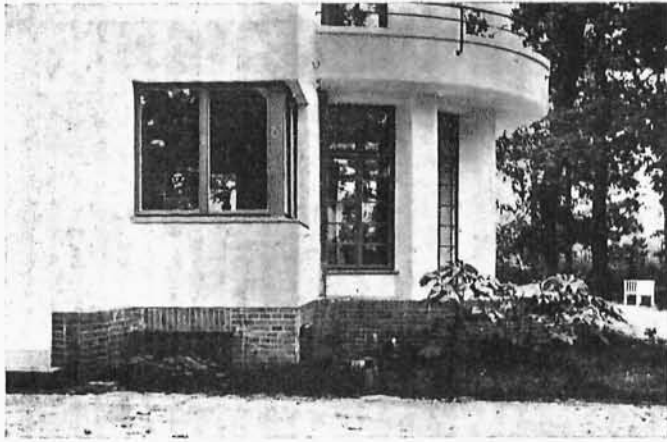
W powyższym osiedlu, na wiosnę roku 1935 została zakończona budowa nowoczesnie urządzonej willi „Runo”, zbudowanej podług projektu arch. B. Zinserlinga, zdjęcia której podajemy w niniejszym numerze.

Charakterystyczną cechą tej willi jest połączenie parteru z dużym tarasem krytym, który bezpośrednio przylega do podwórca, wybrukowanego w mozaikę, osłoniętego od północy ścianą z arkadami i zakończonego od strony wschodniej pergolą. Pośrodku podwórca, znajduje się basen z bieżącą wodą zasilaną z wodotrysku. Bezpośrednio na południe, przylega do podwórca rozarium, na poziomie nieco niższym, łączące się dalej z ogrodem,

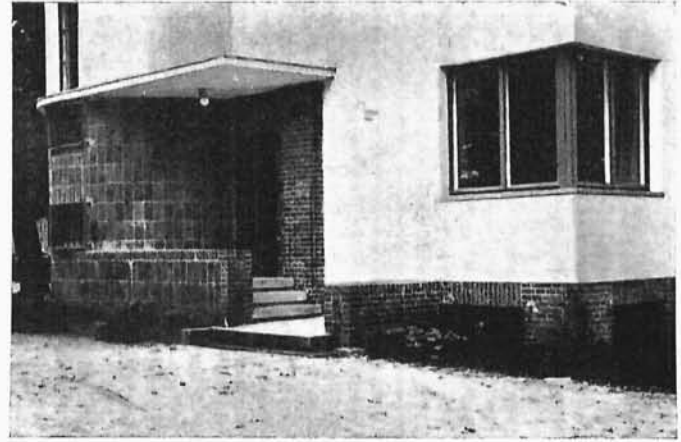
silnie zadrzewionym starymi dębami. Takie rozplanowanie stanowi estetyczną całość, stwarza bezpośrednią łączność parteru willi z ogrodem, który staje się jakby dalszym ciągiem pomieszczeń zamieszkałych i stanowi doskonale rozwiązanie letniego zamieszkania, ponieważ życie koncentruje się głównie na tarasie i połączonej z nim pergoli.

W willi uwzględniono w szerokim stopniu warunki wewnętrznego komfortu i wygody. Willa posiada swój własny wodociąg ze studni artezyjskiej o głębokości około 800 metrów i centralne ogrzewanie.

Podjazd znajduje się od strony zachodniej, skąd kilkoma stopniami wchodzi się do hallu parterowego. Hall ten łączy się z dużym pokojem mieszkalnym, zakończonym dużymi oknami, rozmieszczonymi na łukowej ścianie. Pokój ten połączony jest szerokimi drzwiami z sąsiadującym gabinetem. Pokój mieszkalny, który jednocześnie jest pokojem jadalnym, posiada wszystkie kredensy kryte w ścianach pod boazerją jesionową. Pomiędzy pokojem mieszkalnym a kuchnią pomieszczono niewielki pokój kredensowy z obszerną szafą ścienną. Przy kuchni pokój służbowy z podręczną szpizarką. Wszystkie pomieszczenia parteru mają 3,20 m wys.

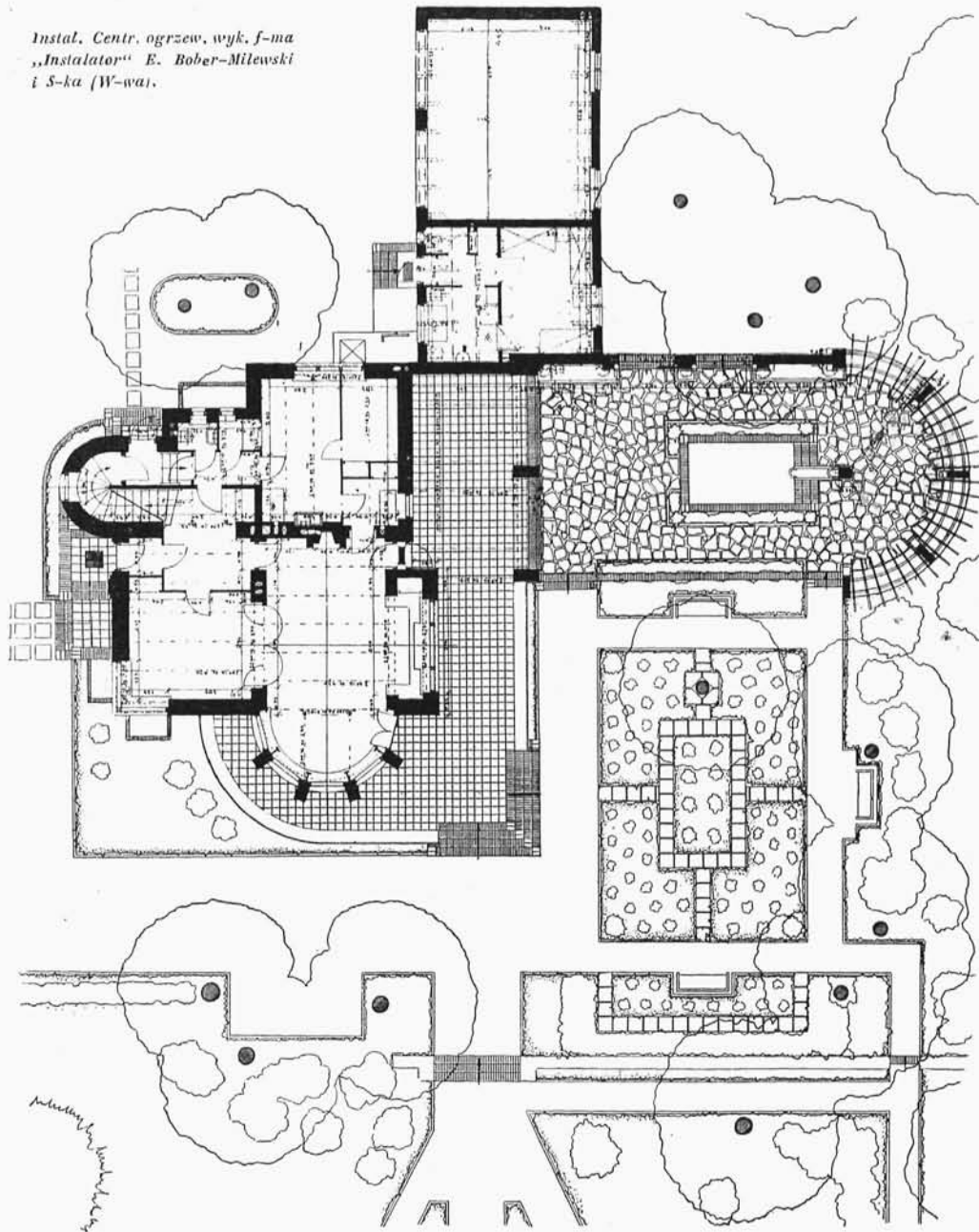
Fragment willi.

Wejście główne.

Fot. arch. W. Jastrzębski.

*Instal. Centr. ogrzew. wyk. f-ma
„Instalator” E. Bober-Milewski
i S-ka (W-wa).*

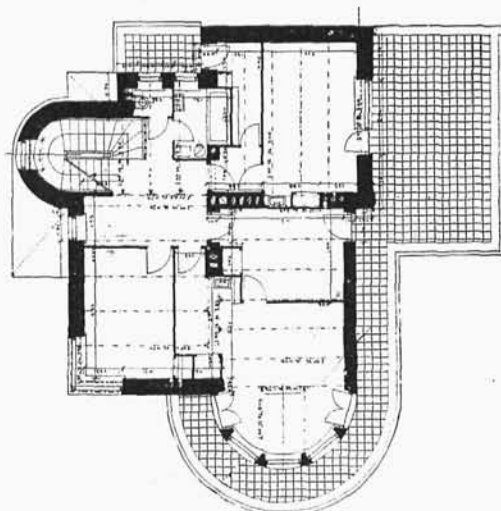
Rzut przyziemia
1 : 250

2-4. Arch. Borys Zinserling (Warszawa). Willa „Runo” pod Warszawą.

Widok od strony ogrodu.

Fot. arch. W. Jastrzębski

Rzut I piętra
1 : 250

Instal. centr. ogrzew. wyf. f-ma
„Instalator” E. Bober-Milewski
i S-ka (W-wa).

5—6. Arch. Borys Zinserling (Warszawa). Willa „Runo” pod Warszawą.

Z hallu parterowego o posadzce gumowej, prowadzą schody wewnętrzne, również oklejone posadzką gumową, do hallu I-go piętra, zajmującego centralne miejsce.

Na I piętrze o wys. 2,85 m rozlokowane są 4 pokoje sypialne z bezpośrednim wyjściem, łazienka, WC, oraz pokój szafowy. 3 pokoje sypialne wychodzą na obszerny taras i balkon I piętra. Pokoje te są zaopatrzone w umywalki z bieżącą zimną i gorącą wodą.

W podwyższonej północnej części budynku mieszczą się 5 pokoje gościnne.

Piwnice o wys. 2,70 m, zajmujące całą przestrzeń budynku, są całkowicie wykorzystane. Z centralnego korytarza jest tutaj dostęp do dużej pralni skanalizowanej i obsługiwanej wodociągiem, posiadającej niezależny piec i bojler. W pralni znajdują się baseny do bielizny, magiel oraz suszarnia elektryczna dla bielizny. Do pralni przylega łazienka dla służby. Drugą część piwnicy zajmuje obszerna kotłownia do centralnego ogrzewania z kotłem o powierzchni 6 m², skład koksu i węgla. W ko-

łowni ustawione są filtry odżeleźniacze, działające pod ciśnieniem, przez które przechodzi woda, obsługująca wodociąg wewnętrzny. Ponadto w piwnicy znajduje się obszerna spiżarnia i piwnica dla win oraz duża piwnica zapasowa.

Rezerwuuar o pojemności 1200 litr. jest ustawiony na poddaszu budynku w izolowanym pomieszczeniu, przylegającym do kanałów kominowych. Ciepła woda podgrzewana przez płytę kuchenną, połączoną z bojlerem o pojemności 250 litrów.

Od strony północnej przylega do domu parterowy budynek gospodarczy mieszczący mieszkanie dozorczy oraz garaż na 2 samochody.

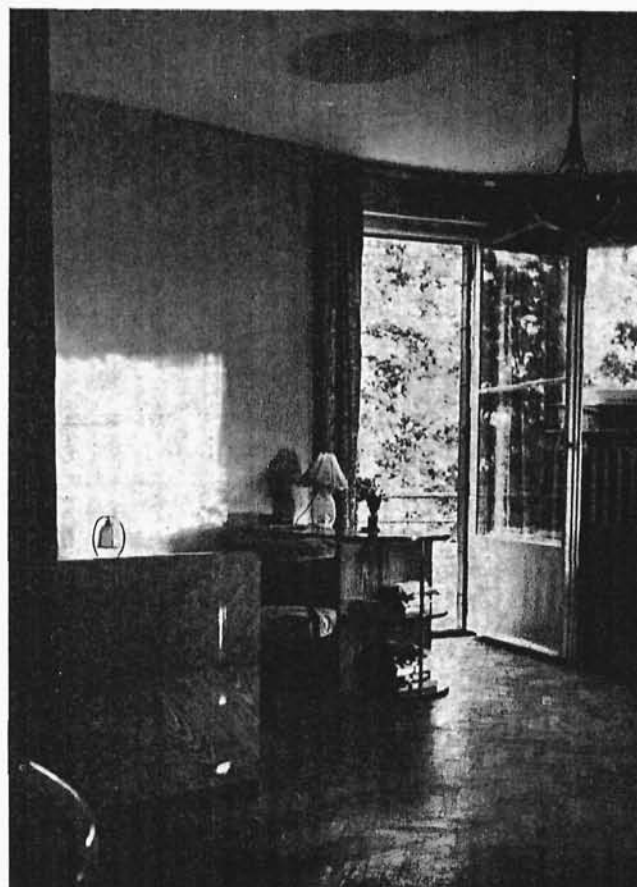
Budowa willi została wykonana sposobem gospodarczym, pod kierownictwem arch. B. Zinserlinga, przy bezpośrednim udziale właściciela, oraz przy sprawowaniu stałego dozoru przez technika budowlanego p. Karola Jankowskiego.

t. n.

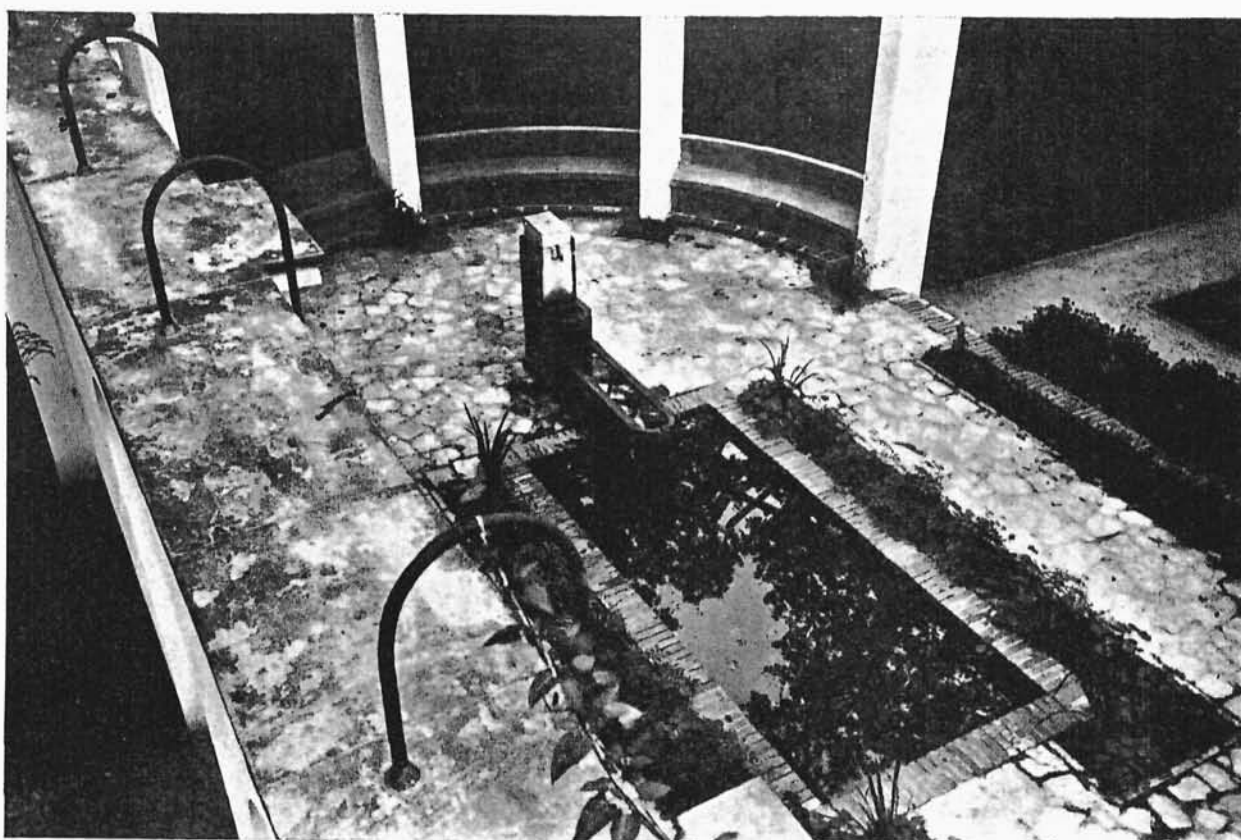
Pokój mieszkalny.

Fot. arch. W. Jastrzębski.

Fragment sypialni na I piętrze.

7-8. Arch. Borys Zinslerling (Warszawa). Willa „Runo“ pod Warszawą.

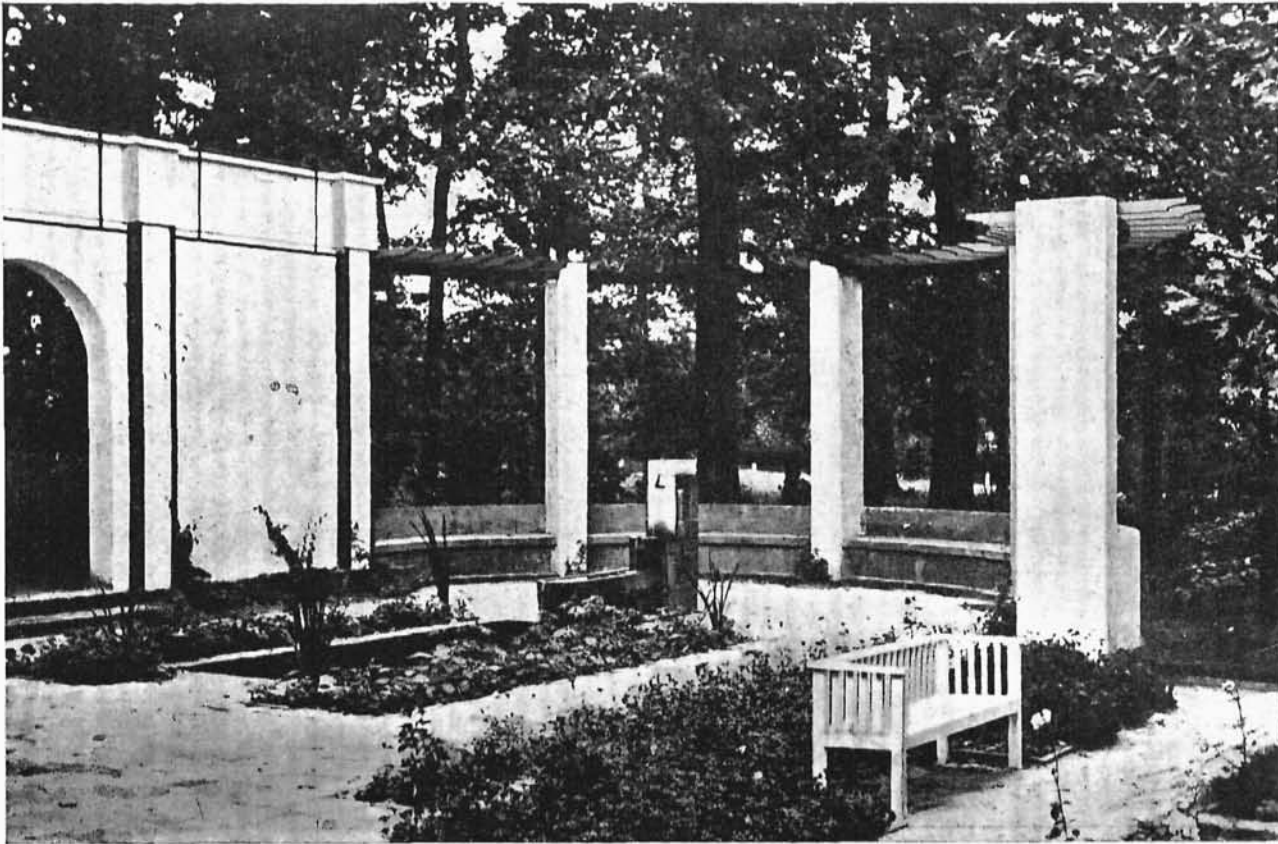
Podwórze.

Fot. arch. W. Jastrzębski.

Fontanna.

9—10. Arch. Borys Zinserling (Warszawa). Willa „Runo“ pod Warszawą.

Fot. arch. W. Jastrzębski.

11—12. Arch. Borys Zinserling (Warszawa). Fragmenty podwórza willi „Runo”.

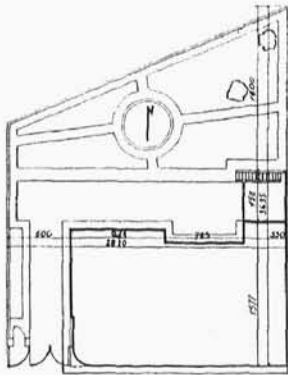

Fot. arch. W. Jastrzębski.

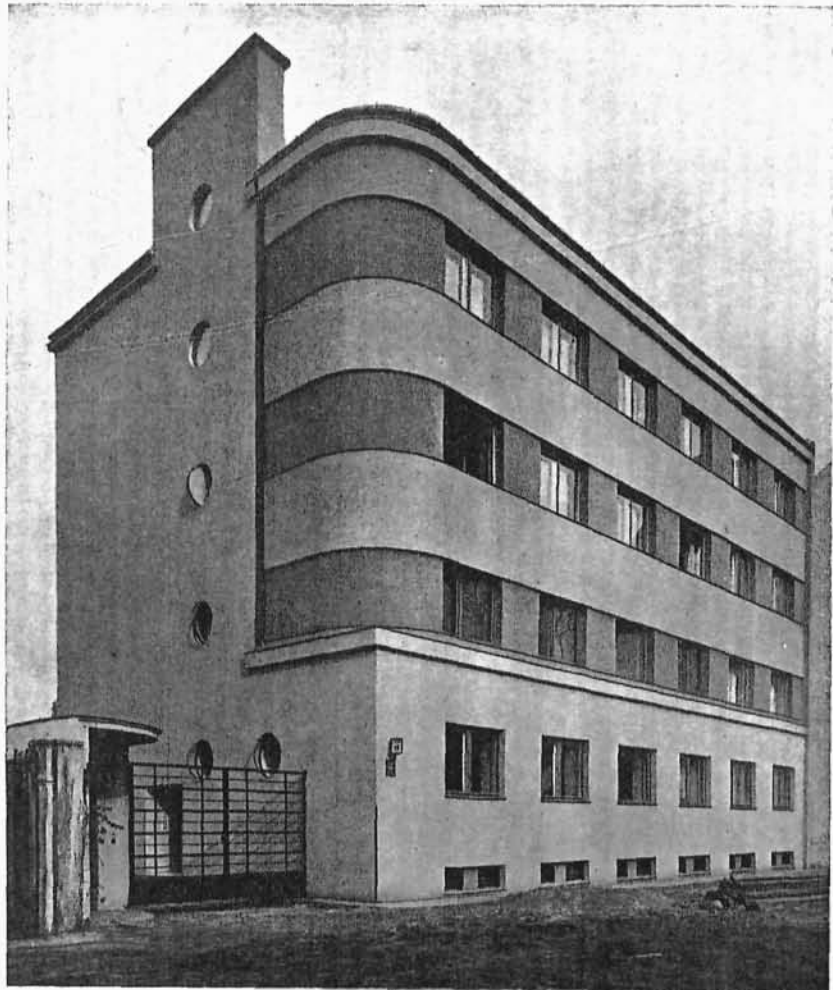
15. Arch. Borys Zinserling (Warszawa). Fragment podwórza (pergola) willi „Runo“ pod Warszawą.

frascali plan orientacyjny i sytuacyjny -

ul. Senacka
Sytuacja.

Fot. Photo-Plat.

1—5. Arch. Zygmunt Plater-Zyberk (Warszawa). Dom mieszkalny we Frascati w Warszawie.

DOM MIESZKALNY WE FRASCATI

Dom, wzniesiony we Frascati przez arch. Z. Plater-Zyberk, stoi frontem do ulicy Senackiej, leżącej na terenie dawnego parku, który, mimo znacznego już dziś zabudowania, stanowi poważny zbiornik powietrza i zieleni. Sytuację miałby wyjątkowo korzystną, gdyby nie bezpośrednie przytykanie do oficyn gmachu sejmowego, które odbierają część wschodniego nasłonecznienia pokoi.

Jest to typ kamienicy często spotykany, zwłaszcza we Francji, gdzie mieszkanie właściciela, zajmując całą II kondygnację, stanowi właściwy rdzeń budynku.

Połączone jest ono bezpośrednio z ogrodem przez taras nad garażem i jednobiegowe schody. We wnętrzu mieszkania projektodawca dał znaczną jasność i przestrzenność przez zastosowanie szerokich, rozsuwalnych drzwi szklonych między pokojami i wielkich, leżących okien. W stropach wyzyskane zostały doskonale walory konstrukcji przez obnażenie dźwigających belek sosnowych, między którymi podsufitka jest tynkowana, albo obłożona boazerją. Cała stolarka drzwi i okien, jest szarmonizowana ze stropami i wykonana b. starannie w politu-

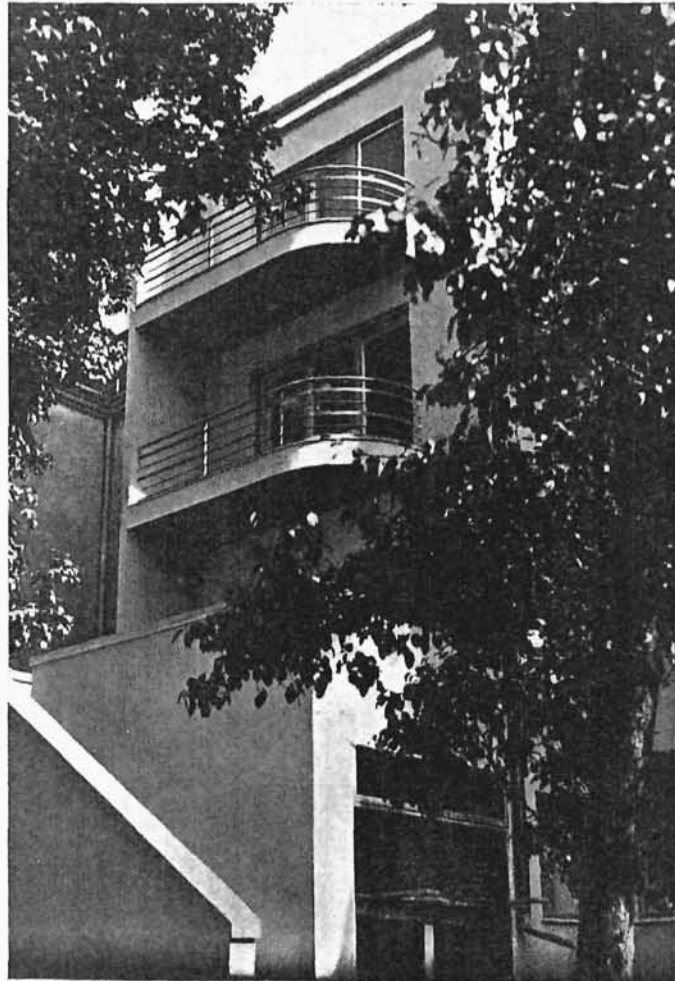
rowanej sosnie. Grzejniki, umieszczone pod parapetami, ujęte są z oknami w kompozycyjną całość. Kominiki narożne nadają wnętrzu pewnego charakterystycznego dla francuskiego budownictwa mieszkalnego wyrazu.

Na parterze i na wyższych piętrach znajdują się mieszkania 5-y (ok. 90 m²) i 4-o (ok. 140 m²) pokojowe po dwa na każdej kondygnacji. Niektóre z nich zostały połączone czasowo w jedno, co zniekształciło pozornie ich plan. Wyposażone są również starannie jak mieszkanie właściciela. Opisywanie szczegółowe tych lokali i ich urządzeń gospodarczych byłoby jeszcze parę lat temu pewną rewelacją. Dziś jednak powstało już u nas tyle dobrych mieszkań w dobrych domach, że pozycję tę możemy uważać dla architektury za zdobytą. Przeważnie jednak znajdują się one w nowych dzielnicach, zasługują więc tem większą domu na Senackiej, że udostępnia je także tym, którzy pozostać muszą w śródmieściu.

Elewacja, widoczna już idąc od ulicy Wiejskiej, zaprojektowana jest spokojnie i z umiarem, dając całości domu wybitne cechy współczesności, które odbijają się niewątpliwie korzystnie na otoczeniu. Zaokrąglenia wol-

Fragment domu od strony
dziedzińca.

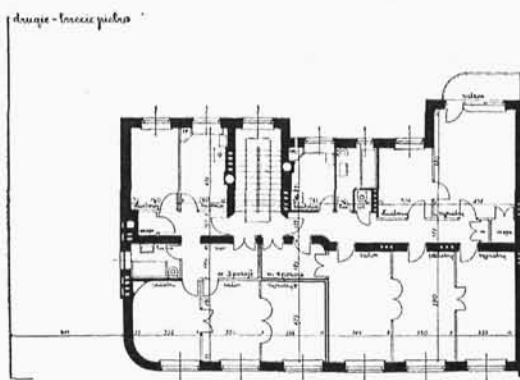

Szlachetna barwna zaprawa Fel-
zytyn zakt. „Felzytyn i Trocał”
(W-wa).

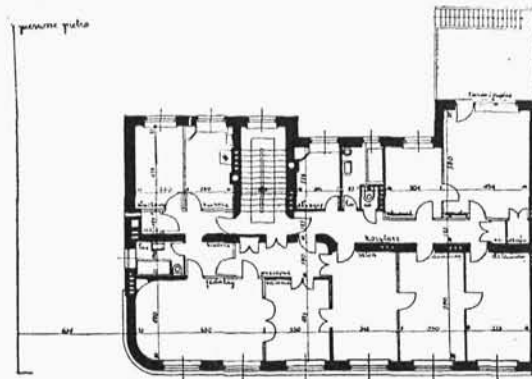
Wyr. lastrico i ksyloli, wyk.
f-ma Edmund Szmidt (W-wa).

Wyroby żelazne, balustrady
i bramę wyk. f-ma H. Kwapisz
(W-wa).

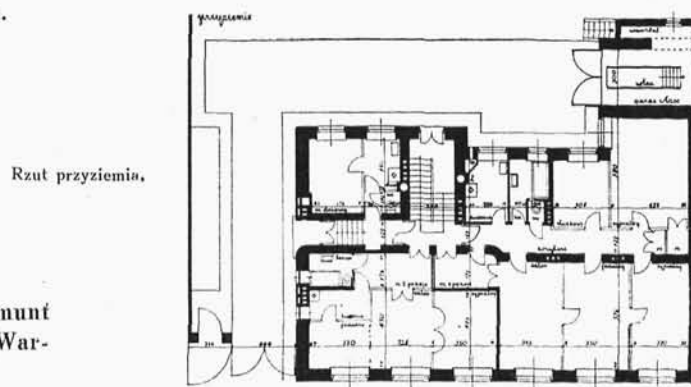
Fot. Photo-Plat.

Rzut III piętra.

Rzut I piętra.

Rzut przyziemia.

Skala 1 : 400.

4—7. Arch. Zygmunt
Plater - Zyberk (War-
szawa).

Dom mieszkalny we
Frascati w Warszawie

Jadalnia.

Łazienka.

8—9. Arch. Zygmunt Plater-Zyberk (Warszawa). Dom we Frascati w Warszawie.

nostojącego narożnika w połączeniu z furtką wejściową i kratą stanowi ciekawe rozwiązanie zewnętrzne asymetrycznego usytuowania domu w stosunku do symetrycznego założenia wnętrza.

Sprawnie prowadzone roboty od fundamentów trwały niecałych 5 miesięcy, co się znacznie przyczyniło do potaniaenia budowy, której koszt metra sześciennego wyniósł około 39 złotych.

s. m.

GUSTAW TRZCIŃSKI

I Z B A B U D O W L A N A

Organizacje zawodowe mogą być tworzone bądź pod kątem widzenia interesu osób, organizację stanowiących, bądź pod kątem widzenia wyłącznie interesu publicznego.

W pierwszym wypadku celem organizacji jest stworzenie najkorzystniejszych warunków pracy jej członków, zarówno przez obronę ich wspólnych interesów zawodowych, jak przez kształtowanie ich samych w kierunku zapewnienia im przewagi we współzawodnictwie zawodowym. Działalność tego typu organizacji jest z natury rzeczy egoistyczna w stosunku do niezrzeszonych, charakter jej — klubowy, zamknięty mniej lub więcej rygorystycznymi przepisami wyborczymi. Członkowie takich organizacji dobierają się według wspólnych cech zawodowych lub towarzyskich. Istnienie organizacji o takim zakresie działania jest także korzystne dla społeczeństwa, gdyż przyczyniają się one do podniesienia jego kultury. Do tego typu należą wszystkie istniejące organizacje architektoniczne i będzie też należało powstające Stowarzyszenie Architektów Rz. Polskiej.

W wypadku drugim wiązuje się osoby, które zawód uprawiają, rygorami organizacyjnymi w tym celu, ażeby ich interes osobisty był podporządkowany interesowi publicznemu, któremu zawód służy. Takim typem organizacji są Izby zawodowe.

Z powyższego wynika, że powstanie Izb potrzebne jest tylko wtedy, jeżeli zawód posiada charakter publiczny, jeżeli należytego wykonywania obowiązków danego zawodu pilnują przepisy prawne.

Zawód budowlany jest jednym z tych zawodów, któremu Izby są najbardziej potrzebne. Nietylko względy gospodarcze kraju wymagają, ażeby budowano dobrze, tj. celowo i oszczędnie, ale elementarne bezpieczeństwo publiczne leży w ręku projektodawcy i kierownika robót budowlanych. Każde zaniedbanie, każde nieumiejętne zaprojektowanie lub zarządzanie na budowie może grozić zdrowiu i życiu ludzkiemu.

Zorganizowanie Izby Budowlanej jest tem potrzebniejsze, że polskie prawo budowlane czeźwała tylko uprawnionym na sporządzanie projektów budowlanych i kierowanie robotami, wkładając na nich całkowitą odpowiedzialność i poruczając im czynności na budowie, wchodzące właściwie w zakres działania władz administracyjnych: kierownik budowy ma prawo i obowiązek wydawać na budowie zarządzenia wiążące, które wynikają nietylko z jego umowy z właścicielem, lecz także z jego uprawnień urzędowych.

Istnieje jeszcze jedna korzyść społeczna, płynąca z utworzenia Izby Budowlanej, a mianowicie państwo może korzystać za pośrednictwem Izby z zasobu fachowej wiedzy i doświadczenia nietylko jednostek, lecz i całego zawodu w postaci zbiorowej jego opinji, dla celów normatywnych, programowych i ustawodawczych.

Rada Związku Stowarzyszeń Architektów Polskich, w

myśl uchwał poprzednich zjazdów i dyskusji, przeprowadzonej na ostatnim V-tym zjeździe delegatów, opracowała projekt prawa o Izbie Budowlanej, który złożyła wraz z memorjałem uzasadniającym w dniu 12 lipca rb. Panu Ministrowi Spraw Wewnętrznych. Projekt ten jest ostatniem ogniwiem w szergu opracowań w tej sprawie, które składały właściwym Ministrom b. Delegacja Architektów Polskich i Związek Stowarzyszeń Architektów Polskich. Różni się ten projekt od poprzednich tem, że zaniechano myśli o Izbie architektów lub Izbie inżynierów, gdyż żadna z tych organizacji nie obejmowałaby właściwie określonego zawodu: izba architektów pozostawiłaby poza nawiasem całe rzesze osób, posiadających uprawnienia budowlane i z uprawnień tych w pracy zawodowej korzystających, natomiast izba inżynierska składałaby się z ludzi o różnych specjalnościach technicznych, wykonywujących zawód w zupełnie odmiennych warunkach faktycznych i prawnych.

Nie można mówić o zawodzie architekta, gdy poza architektem zawód ten wykonywa i uprawniony inżynier lądowy lub wodny, i absolwent średniej szkoły budowlanej, i majster murarski, wreszcie człowiek bez żadnego wykształcenia zawodowego, jeżeli otrzyma uprawnienia. Jednakże interes publiczny wymaga, ażeby wszyscy ci uprawnieni podlegali rygorom dyscypliny zawodowej, uniemożliwiającej klusownictwo poza organizacją. Względy te zdecydowały o wyborze koncepcji izby budowlanej, skupiającej wszystkich uprawnionych do sporządzania projektów i kierowania robotami budowlanymi.

Rozwiązanie zagadnienia w tej płaszczyźnie nastreča jednak poważne trudności organizacyjne, ze względu na bardzo różny, przy istniejących przepisach o uprawnieniach budowlanych, poziom intelektualny członków projektowanej organizacji. Zważywszy, że zadaniem izby będzie, poza przestrzeganiem należytego wykonywania obowiązków zawodowych przez swych członków, także współpraca z władzami państwowymi i samorządowymi w rozwiązywaniu ważnych i trudnych zadań fachowych, trzeba było powołać do twórczych organów Izby, jakimi są jej władze, tylko członków, stojących na najwyższym poziomie wykształcenia zawodowego, tj. posiadających pełne uprawnienia budowlane. Zasada ta czyni pozorny wylom w różności praw członków Izby.

Projekt dostosowany jest do warunków, wytworzonych przez obowiązującą obecnie ustawę budowlaną. Liczono się jednak z tem, że ustawa ta jest w przededniu nowelizacji i nie nawiązano projektu zbyt sztywno do niej. Projektowane prawo o Izbie Budowlanej będzie w zgodzie z każdą ustawą budowlaną, o ile będzie ona uwzględniała system uprawnień budowlanych. Ścisłe dostrojenie nastąpi w regulaminach wewnętrznych Izby, którym wyznaczono poważną rolę, zakreślając w samym prawie tylko ogólne ramy organizacji.

RADA ZWIĄZKU STOWARZYSZEŃ ARCHITEKTÓW POLSKICH

PROJEKT PRAWA O IZBIE BUDOWLANEJ

1. Postanowienia ogólne.

Art. 1.

Izba budowlana jest samorządem zawodowym i rządzi się przepisami, zawartymi w niniejszym prawie.

Członkami Izby budowlanej są osoby, posiadające uprawnienia do sporządzania projektów budowlanych, oraz do kierowania robotami budowlanymi, w myśl istniejących przepisów prawa budowlanego, z uprawnień tych korzystające i wpisane na listę członków Izby.

Art. 2.

Przedstawicielstwem Izby Budowlanej jest naczelna Rada Izby z siedzibą w m. st. Warszawie.

Izba Budowlana posiada oddziały okręgowe, których obszar terytorjalny i siedziby oznacza Minister Spraw Wewnętrznych, po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Izby.

Art. 3.

Izba Budowlana ma osobowość prawną.

Terenem działalności Izby jest Państwo Polskie.

Językiem urzędowym Izby jest język polski.

Izba korzysta z prawa używania pieczęci z godłem państwowym, której wzór określi Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 4.

Do zakresu działania Izby Budowlanej należą następujące sprawy:

1. Prowadzenie listy członków Izby.
2. Ustalanie, krzewienie i przestrzeganie zasad należytego wykonywania obowiązków zawodowych.
3. Ustalanie, krzewienie i przestrzeganie zasad etyki zawodowej.
4. Współdziałanie z władzami państwowymi i samorządowymi w sprawach technicznych, artystycznych, społecznych i ekonomicznych, związanych z budownictwem.
5. Współdziałanie z władzami państwowymi w sprawach wykształcenia zawodowego, odbywania praktyki zawodowej, niezbędnej do uzyskania uprawnień zawodowych w dziedzinie budownictwa, oraz wykonywania nadzoru nad działalnością zawodową członków Izby.
6. Organizacja samopomocy.
7. Sądownictwo dyscyplinarne.
8. Przedstawicielstwo interesów zawodowych, normy wynagrodzeń za pracę zawodową.
9. Wyznaczanie z urzędu biegłych i rzeczoznawców do spraw budowlanych.
10. Administracja Izby i zarząd jej majątkiem.
11. Inne sprawy powierzone Izbie z mocy szczególnych przepisów prawnych.

Art. 5.

Organizację i tryb urzędowania organów Izby, jej instytucyj, oraz biur, sposób prowadzenia list i ewidencji

członków, wysokość i sposób uiszczania składek, oraz innych opłat na rzecz Izby, sposób reprezentowania Izby nazewnątrz, określi regulaminy, opracowane przez Izbę, a zatwierdzone przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

Regulamin Izby może przekazywać wykonywanie niektórych czynności zastrzeżonych organom Izby w miejscowościach, oddalonych od siedziby tych organów, ustanowionym w tym celu delegatom Izby, zamieszkałym w danej miejscowości.

Regulamin Izby może przekazać wykonanie niektórych czynności i opracowań, zastrzeżonych organom Izby ustanowionym w tym celu komisjom.

2. Członkowie.

Art. 6.

Osoby, posiadające w myśl istniejącego prawa budowlanego uprawnienia do sporządzania projektów i kierowania robotami budowlanymi, mogą być członkami Izby Budowlanej, zaś osoby, z uprawnień tych korzystające, obowiązane są należeć do Izby.

Izba budowlana nie może odmówić wpisu na listę swych członków osoby, posiadającej uprawnienia do sporządzania projektów i kierowania robotami budowlanymi, jeżeli uprawnienia te są należycie udowodnione.

Członkowi Izby przysługuje prawo wyboru i zamiany oddziału okręgowego, do którego ma być przydzielony.

Art. 7.

Legitymacja członkowska Izby Budowlanej stanowi wobec Władz i Urzędów Budowlanych dowód, uprawniający posiadacza do wykonywania czynności urzędowych, związanych ze sporządzaniem projektów budowlanych i kierownictwem robót.

Art. 8.

Członkowie Izby płacą na potrzeby Izby opłatę wpisową i składki roczne. Naczelna Rada Izby może uchwalić obowiązek wstąpienia wszystkich członków Izby, lub poszczególnych kategorii, do instytucji samopomocy, utworzonej na podstawie art. 4 p. 5.

Art. 9.

Utrata praw członkowskich następuje:

1. Skutkiem śmierci członka.
2. Skutkiem utraty uprawnień.
3. Skutkiem prawomocnego wyroku Sądu Izby, orzekającego wykreślenie z listy członków Izby.
4. Skutkiem żądania członka, gdy zaprzestał on wykonywania zawodu.

Wykreślenie członka z Izby powoduje także unieważnienie jego legitymacji członkowskiej i utratę prawa do korzystania z uprawnień zawodowych.

O wykreśleniu członka z Izby decyduje Naczelna Rada Izby.

Art. 10.

Zawieszenie w prawach członkowskich następuje:

1. Skutkiem wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, lub karnego z oskarżenia o popełnienie czynów uwłaczających.
2. Skutkiem prawomocnego wyroku Sądu Izby, orzekającego zawieszenie w prawach członkowskich.
3. Skutkiem żądania członka, gdy zaprzestał on czasowo wykonywania zawodu.

Zawieszenie w prawach członkowskich powoduje także zawieszenie prawa korzystania z uprawnień zawodowych.

Art. 11.

Jeżeli przeciwko członkowi Izby, który wniósł podanie o skreślenie go z listy członków Izby, lub zgłosił zamiar zawieszenia się w prawach członka, toczy się postępowanie dyscyplinarne, wówczas rozpoznanie tych wniosków odracza się do chwili prawomocnego ukończenia postępowania dyscyplinarnego.

3. *Ustrój i działalność Izby Budowlanej.*

Art. 12.

Organami Izby są:

1. Walne zgromadzenie Oddziałów Okręgowych Izby.
2. Zarządy Oddziałów Okręgowych.
3. Naczelna Rada Izby.
4. Zarząd Główny Izby.
5. Sąd Dyscyplinarny Izby.

Art. 13.

Mandaty do organów Izby, pochodzące z wyboru, trwają dwa lata, przy czym corocznie ustępuje połowa składu tych organów, według starszeństwa mandatów.

Ustępujący mogą być wybrani ponownie. Wybrany może odmówić przyjęcia mandatu tylko w wypadkach następujących:

1. Gdy ukończył 60 lat życia.
2. Gdy w kadencji poprzedniej mandat już piastował.

Art. 14.

Wszystkie mandaty pełnione z wyboru są bezpłatne.

Regulaminy Organów Izby mogą przewidywać zwrot kosztów, ponoszonych w związku z pełnieniem czynności w Izbie.

Art. 15.

Walne Zgromadzenie Oddziału Okręgowego Izby, odbywa się w siedzibie Oddziału i bywa zwyczajne, lub nadzwyczajne.

Zgromadzenie zwyczajne zbiera się każdego roku w m. listopadzie.

Zgromadzenie nadzwyczajne zwołuje Zarząd Oddziału w ciągu miesiąca na żądanie Naczelnej Rady Izby,

na podstawie uchwały Zarządu Oddziału, lub na wniosek conajmniej 1/5 liczby członków Oddziału.

W walnym Zgromadzeniu obowiązani są uczestniczyć wszyscy członkowie Oddziału. O terminie i miejscu Zgromadzenia należy zawiadomić każdego członka oddzielnie.

Nieprzybycie na Walne Zgromadzenie bez dostatecznego usprawiedliwienia się w ciągu 8-miu dni po terminie Zgromadzenia, pociąga za sobą karę porządkową wysokości 25 zł.

Art. 16.

Do zakresu działania Walnego Zgromadzenia należą następujące sprawy:

1. Wybór członków Zarządu Oddziału Okręgowego.
2. Wybór członków Naczelnej Rady Izby.
3. Wybór członków Sądu Dyscyplinarnego.
4. Przyjęcie sprawozdania rocznego i zamknięcia rachunkowego, przedstawionego przez Zarząd Oddziału.
5. Przyjęcie preliminarza budżetowego Oddziału.
6. Uchwalanie dyrektyw dla Zarządu Oddziału.
7. Uchwalanie, na wniosek Zarządu Oddziału, lub conajmniej 10-ciu członków Oddziału dezyderatów w sprawach ogólnych, należących do zakresu działania Naczelnej Rady Izby.

Art. 17.

Uchwały Walnego Zgromadzenia są ważne bez względu na liczbę obecnych i zapadają zwykłą większością głosów obecnych. W razie równości głosów, wniosek upada.

To samo dotyczy wyborów, przy czym, w razie nie uzyskania wymaganej większości przez żadnego z kandydatów, nastąpi wybór ściślejszy, pomiędzy kandydatami, którzy otrzymali największą ilość głosów.

Art. 18.

Walne Zgromadzenie obowiązuje Regulamin, nadany zgodnie z art. 5.

Art. 19.

Do zakresu działania Zarządu Oddziału Okręgowego, należą sprawy następujące:

1. Prowadzenie listy członków Oddziału.
2. Prowadzenie na terenie Oddziału spraw, wymienionych w art. 4 w zakresie poruczonego przez Radę Naczelną Izby.
3. Administracja Oddziału i Zarząd jego funduszami.

Art. 20.

Członkowie Zarządu Oddziału Okręgowego, w liczbie 9-u, wybierani są w głosowaniu tajnym, przez Zwyczajne Zgromadzenie Walne Oddziału. Prawo wybieralności do Zarządu Oddziału mają członkowie Izby, którzy conajmniej od dwóch lat wpisani są na listę i którzy posiadają pełne uprawnienia budowlane do sporządzania wszelkich projektów i kierowania wszelkimi robotami.

Art. 21.

Zarząd Oddziału obejmuje swe czynności z dniem 1-szym grudnia każdego roku i na pierwszym posiedzeniu wybiera z pośród swych członków Prezesa Oddziału, Wiceprezesa, Skarbnika, Sekretarza, i 2-ech Rzeczników Dyscyplinarnych oraz dokonywa podziału innych czynności między swymi członkami.

Natychmiast po ukonstytuowaniu się, Zarząd zawiadamia o swym składzie Zarząd Główny Izby, który ogłasza skład w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Art. 22.

Prezes reprezentuje Oddział Izby, kieruje pracami Zarządu Oddziału i przewodniczy na jego posiedzeniach. Zastępcą Prezesa jest Wiceprezes.

Art. 23.

Do ważności uchwał Zarządu wymagana jest obecność, prócz Prezesa lub Wiceprezesa, czterech członków Zarządu.

Uchwały Zarządu zapadają zwykłą większością głosów obecnych, przyczem, w razie równości głosów, wniosek upada.

Art. 24.

Każda uchwała Zarządu Oddziału powinna zawierać uzasadnienie rzeczowe i prawne.

Uchwałę, dotyczącą bezpośrednio praw jednostki, może osoba zainteresowana zaskarżyć w ciągu miesiąca od daty jej doręczenia.

Zażalenie rozstrzyga ostatecznie Naczelna Rada Izby. Skarżący ma prawo złożenia wyjaśnień, o ile na wezwanie się stawi.

Art. 25.

Zarząd Oddziału przysyła do wiadomości Naczelnej Rady Izby protokoły Walnych Zgromadzeń i posiedzeń swoich, sprawozdania roczne wraz z zamknięciami rachunkowymi.

Art. 26.

Zarząd Oddziału prowadzi listę członków swego Okręgu i ogłasza ją corocznie.

O wszelkich zmianach w liście Zarząd Oddziału zawiadamia Zarząd Główny Izby, który je ogłasza w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Art. 27.

Tryb urzędowania Zarządu Oddziału określi regulamin, nadany zgodnie z art. 5-ym.

Art. 28.

Do zakresu działania Naczelnej Rady Izby należą następujące sprawy:

1. Nadzór nad działalnością Zarządów Oddziałów Okręgowych.
2. Rozstrzyganie zażaleń na uchwały Zarządów Oddziałów.
3. Ustalanie jednolitych zasad trybu postępowania Organów Izby.
4. Ustalanie jednolitych zasad wytycznych wykonywania zawodu i etyki zawodowej.
5. Zatwierdzanie sprawozdań rocznych i zamknięć rachunkowych oddziałów.

6. Uchwalanie budżetu rocznego z oznaczeniem udziału w nim poszczególnych Oddziałów Okręgowych.
7. Współdziałanie z Władzami Rządowymi i Samorządowymi w sprawach, wymienionych w art. 4-m p. 4 i 5.
8. Nadawanie kierunku i ustalanie zasad wytycznych we wszystkich sprawach ogólnych dotyczących Izby.
9. Administracja Izby i zarząd jej majątkiem.

Art. 29.

W skład Naczelnej Rady Izby wchodzi 20-u członków, wybieranych drogą tajnego głosowania przez Walne Zgromadzenia poszczególnych Oddziałów Okręgowych w ilościach proporcjonalnych do liczebności ich członków.

Art. 30.

Prawo wybieralności do Naczelnej Rady Izby mają członkowie Izby, którzy co najmniej od lat pięciu wpisani są na listę i posiadają pełne uprawnienia budowlane do sporządzania wszelkich projektów i kierowania wszelkimi robotami.

Nie można łączyć stanowiska członka Naczelnej Rady Izby ze stanowiskiem członka Zarządu Oddziału Okręgowego lub członka Sądu Dyscyplinarnego Izby.

Art. 31.

Naczelna Rada Izby obejmuje swe czynności z dniem 1-ym grudnia każdego roku i na pierwszym posiedzeniu wybiera z pośród swych członków Prezesa Izby, dwóch Wiceprezesów, Sekretarza Generalnego, Skarbnika i dwóch Rzeczników Dyscyplinarnych, oraz dokonywa podziału innych czynności między swymi członkami. Natychmiast po ukonstytuowaniu się Naczelna Rada Izby zawiadamia o swym składzie Ministra Spraw Wewnętrznych. Skład Naczelnej Rady Izby ogłoszony będzie w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Art. 32.

Organem wykonawczym i przygotowawczym Naczelnej Rady Izby jest Zarząd Główny Izby.

Zarząd Główny Izby stanowią: Prezes Izby, dwaj Wiceprezesi, Sekretarz, Skarbnik i dwaj Rzecznicy Dyscyplinarni.

Wszyscy członkowie Zarządu Głównego powinni mieszkać stale w Warszawie.

Art. 33.

Prezes reprezentuje Izbę i Radę Naczelną, kieruje jej pracami, oraz przewodniczy na jej posiedzeniach.

Do Prezesa należy również kierownictwo pracami Zarządu Głównego i przewodniczenie na jego posiedzeniach.

Zastępcami Prezesa są Wiceprezesi.

Art. 34.

Do ważności uchwał Rady Naczelnej wymagana jest obecność, oprócz przewodniczącego, najmniej 10-u członków, Zarządu Głównego zaś najmniej 5-u członków. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów, przyczem, w razie równości głosów, wniosek upada.

Każda uchwała powinna zawierać uzasadnienie rzeczowe i prawne.

Art. 35.

Uchwały, mające charakter ogólny, podaje Naczelna Rada do wiadomości poszczególnym Zarządom Oddziałów Okręgowych.

Uchwały Naczelnej Rady Izby są wiążące dla Oddziałów Okręgowych i dla członków Izby.

Art. 36.

Jeżeli Rada Naczelna dostrzeże, iż Zarząd Oddziału wykacza przeciw ustawie, lub nie wykonywa swych obowiązków, na ten czas uchyli sprzeczną z prawem uchwałę, lub przedsięwzięcie środki zaradcze celem przywrócenia porządku prawnego.

Art. 37.

Tryb wewnętrznego urzędowania Naczelnej Rady Izby, tudzież zakres i sposób działania Zarządu Głównego Izby, określa regulaminy, nadane zgodnie z art. 5-ym.

4. Nadzór Państwowy.

Art. 38.

Naczelna Rada Izby przesyła do wiadomości Ministerstwa Spraw Wewnętrznych protokoły walnych zgromadzeń Oddziałów Okręgowych, oraz posiedzeń Zarządów Oddziałów Okręgowych, Naczelnej Rady Izby i Zarządu Głównego Izby, jak również sprawozdania roczne wraz z zamknięciami rachunkowymi.

Art. 39.

Minister Spraw Wewnętrznych może wstrzymać i uchylić wszelkie uchwały Organów Izby w przypadkach, gdy one naruszają postanowienia obowiązujących przepisów prawnych, albo narażają porządek, lub interes publiczny. Minister Spraw Wewnętrznych może rozwiązać organy Izby Budowlanej. W razie rozwiązania Organów Izby, Minister Spraw Wewnętrznych mianuje Komisarza, który najpóźniej w ciągu 6-u miesięcy od dnia rozwiązania, przeprowadzi nowe wybory Organów Izby, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Art. 40.

Minister Spraw Wewnętrznych może w granicach niniejszego prawa wydawać wszelkie zarządzenia, regulujące działalność Izby Budowlanej i jej organów.

5. Odpowiedzialność dyscyplinarna.

Art. 41.

Za wykroczenie przeciw swym obowiązkom, etyce zawodowej, i za uchybienie godności stanu, członkowie Izby podlegają karze dyscyplinarnej.

Art. 42.

Kary dyscyplinarne są następujące:

1. Napomnienie.
2. Nagana.
3. Zawieszenie w czynnościach członka Izby na czas do 1-go roku.
4. Skreślenie z listy Izby.

Art. 43.

Kara nagany pociąga za sobą utratę prawa wybieralności na przeciąg lat dwu od uprawomocnienia się wyroku.

Obok kary nagany można orzec dodatkowo grzywnę do 2000.— zł.

Art. 44.

Jeżeli od chwili przewinięcia do chwili wszczęcia postępowania dyscyplinarnego upłynęło co najmniej 5 lat, postępowanie dyscyplinarne nie może być wszczęte a w razie wszczęcia należy je umorzyć.

Jeżeli czyn zawiera jednak znamiona przestępstwa karnego, przedawnienie dyscyplinarne nie może nastąpić wcześniej niż przedawnienie karne.

Art. 45.

Do orzekania w sprawach dyscyplinarnych powołany jest Sąd Dyscyplinarny Izby.

Kolegium Sędziów składa się z 15-u członków, wybieranych w głosowaniu tajnym przez zgromadzenia walne Oddziałów Izby w ilościach proporcjonalnych do liczebności Oddziałów.

Członkowie Kolegium Sędziów wybierają ze swego grona Prezesa, dwóch Zastępców Prezesa i Sekretarza Kolegium.

Art. 46.

Prawo wybieralności do Sądu Dyscyplinarnego mają członkowie Izby, którzy co najmniej od lat 5-u wpisani są na listę.

Nie można łączyć stanowiska sędziego z innym stanowiskiem w organach Izby.

Art. 47.

Sąd Dyscyplinarny jest w zakresie orzecznictwa niezawisły.

Orzeczenia zapadają większością głosów kompletu orzekającego, na podstawie swobodnej oceny dowodów i wyników postępowania.

Przewodniczący głosuje ostatni.

Art. 48.

Skład Kompletu Orzekającego stanowi Prezes, lub jego Zastępca i dwaj członkowie. Skład ustala Prezes.

Obwiniony ma prawo wyłączyć dwóch członków Sądu bez przytoczenia powodu.

Art. 49.

Wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego przedstawia Sądowi Rzecznik Dyscyplinarny, na podstawie zawiadomienia Sądu, Urzędu, Organu Izby, albo na podstawie doniesienia osób prywatnych.

Zawiadomienie wiąże Rzecznika Dyscyplinarnego, który obowiązany jest w tym wypadku wystąpić z wnioskiem, bądź o przeprowadzenie rozprawy, bądź też o umorzenie sprawy.

Art. 50.

Koszty postępowania dyscyplinarnego ponosi w razie wyroku skazującego obwiniony, w innych wypadkach Izba.

Art. 51.

Wyrok Sądu Dyscyplinarnego Izby orzekający karę przewidzianą w art. 42 p. 3 i 4 winien być niezwłocznie przesłany wraz z aktami Komisji Dyscyplinarnej przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, które wyrok ten zatwierdza, lub uchyła, przekazując sprawę Sądowi Izby do ponownego rozpatrzenia w innym składzie. Przed wydaniem orzeczenia Komisja Dyscyplinarna wysłucha wniosku Rzecznika Dyscyplinarnego.

Inne wyroki Sądu Dyscyplinarnego Izby są ostateczne.

Komisję Dyscyplinarną w składzie przewodniczącego i czterech członków mianuje Minister Spraw Wewnętrznych. W składzie Komisji powinno być przynajmniej trzech członków Izby.

Art. 52

Grzywny wpływają na rzecz funduszków Izby.

Art. 53.

Jeżeli po zakończeniu postępowania dyscyplinarnego wyjdą na jaw nowe okoliczności i dowody, mogące mieć istotny wpływ na treść orzeczenia, Sąd Dyscyplinarny może na wniosek Rzecznika, lub skazanego nakazać wznowienie postępowania.

Art. 54

Szczególne przepisy o organizacji Sądu Dyscyplinarnego Izby i Komisji Dyscyplinarnej przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych oraz trybu postępowania w tych instytucjach określa regulaminy, wydane w myśl art. 6.

6. Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 55.

Skład pierwszej i naczelnej Rady Izby zamianuje w ciągu miesiąca od dnia wejścia w życie niniejszego prawa, Minister Spraw Wewnętrznych z pośród 50-u kandydatów, przedstawionych przez Związek Stowarzyszeń Architektów Polskich.

Art. 56

W ciągu pierwszych lat po powstaniu Izby nie będą miały zastosowania przepisy art. 20, 50, 45, uzależniające

prawo wybieralności od liczby lat należenia do Izby, aż do czasu, gdy przepisy te staną się wykonalne.

Art. 57.

Izba i utworzone przez nią Instytucje zwolnione są od wszelkich podatków i opłat w tym samym zakresie i w tych samych przypadkach, w jakich obowiązujące przepisy przewidują to w stosunku do Związków Samorządu Terytorjalnego.

Składki członkowskie, opłaty na rzecz Instytucji prowadzonych przez Izbę, koszty postępowania dyscyplinarnego, oraz grzywny prawomocnie orzeczone, są należnościami publiczno-prawnymi i w razie niewpłacenia ich w terminie oznaczonym, po dwukrotnym uprzednim bezskutecznym upomnieniu będą ściągane wraz z ustawowymi procentami zwłoki w drodze egzekucji administracyjnej.

Art. 58.

Utworzone przez Izbę Instytucje ubezpieczeniowe i wzajemnej pomocy nie podlegają przepisom rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 26. I. 1928, o kontroli ubezpieczeń (Dz. U. R. P. Nr. 9, poz. 64).

Art. 59

Wykonanie niniejszego prawa porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

Art. 60

Prawo niniejsze wchodzi w życie z dniem . . . .

SPRAWOZDANIE RADY ZWIĄZKU STOWARZYSZEŃ ARCHITEKTÓW POLSKICH

W okresie sprawozdawczym, t. j. od ukonstytuowania się w dniu 27 maja r. 1955 do dnia 31 października, odbyły się 22 posiedzenia Rady Związku.

Powołana na posiedzeniu Zjazdu w dniu 27.V, Rada ukonstytuowała się w sposób następujący:

Prezes — Gustaw Trzciniński,
Vice-prezes i Skarbnik — Tadeusz Nowakowski,
Sekretarz — Lech Niemojewski,
Dyrektor — Wanda Boerner-Przewłocka,
Członkowie: Stanisław Brukalski, Tadeusz Jankowski,
Romuald Müller, Witold Minkiewicz, Adolf Szyszko - Bołusz.

Przekazanie spraw przez ustępującą Radę dokonane zostało na posiedzeniu 5-em w dniu 7 czerwca. Wśród spraw niezalatwionych, a które przygotowano do załatwienia, znalazły się sprawy następujące:

1. Memorjał do Rady Ministrów w sprawie biura programowo-badawczego przy Prezydium Rady Ministrów. Memorjał ten za poprzedniej kadencji był w kompetencji S. Brukalskiego. Wobec pozostania kol. Brukalskiego w Radzie, referat pozostał w jego rękach.
2. Wniosek Stowarzyszenia Architektów Polskich w sprawie uprawnień architektów na prowincji.
3. Sprawa wojewódzkiego komitetu budowy pomnika marsz. Piłsudskiego.
4. Sprawy związane z Funduszem Pracy.
5. Sprawa wydania zebranych materiałów do 2-go biuletynu Rady.

Materiały dotyczące ostatniego zjazdu, a więc protokół wpłynął do Rady z opóźnieniem, gdyż otrzymano go dopiero po przerwie wakacyjnej, co zostało zakomunikowane Radzie na posiedzeniu w dniu 29 sierpnia. Opóźnienie to spowodowało, że niektóre uchwały zjazdu nie mogły być wykonane przez Radę w terminie. Dotyczy to szczególnie sprawy Regulaminu Konkursów Architektonicznych, który w zmienionej formie miał zacząć obowiązywać od dnia 1-go lipca.

Na posiedzeniu 5-em Rady wysłuchano sprawozdania sekretarza konkursowego A. Bojemskiego z przeprowadzenia konkursu na projekt szkieletowy gmachu polskiej marynarki wojennej oraz rozpatrzono nadesłane sprzeciwy, z których jeden uwzględniono.

Na posiedzeniu 21-em w dniu 24.X. Rady wysłuchano sprawozdania sekretarza XVI-go konkursu związkowego na projekt domu mieszkalnego w Kutnie M. Goldberga. Zadnych sprzeciwów nie uwzględniono.

Na posiedzeniu w dniu 16 czerwca przyjęto w ostatecznej redakcji tekst memorjału w sprawie Ustawy Budowlanej, jaki postanowiono złożyć w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych w dniu 17-ym czerwca za pośrednictwem delegacji w składzie kol. G. Trzcinińskiego i L. Niemojewskiego.

Na posiedzeniu 12-em Rady w dniu 10 lipca przyjęto po kilkakrotnym czytaniu oraz konferencjach z dołączonymi kolegami, tekst projektu statutu Izby Budowlanej.

nych oraz pismo, jakie zostanie złożone Ministrowi Spraw Wewnętrznych. Materiały te złożono w Ministerstwie na-
zajutrz dnia 11-go lipca.

Na 15-em posiedzeniu Rady (1-em powakacyjnym) zakomunikowano, że obydwie memorjały po przestudjowaniu ich przez M. S. W. przesłane zostały do Prezydium Rady Ministrów.

W czasie trwania kadencji Rady odbyły się dwie imprezy architektoniczne międzynarodowe. 1) Kongres Architektów organizowany przez CIRPAC, który miał miejsce na morzu w czasie podróży uczestników Zjazdu z Marsylii do Pireusów a następnie w Atenach. W zjeździe tym wzięli udział architekci polacy. Udział ten stał się możliwy dzięki subwencji rządowej oraz ulgowym paszportom zagranicznym, udzielonym na wniosek Rady Związku. Drugą imprezą zagraniczną była Wystawa Architektoniczna w Medjolanie, w której wzięła również udział Polska, wystawiając „fotomontaż” przygotowany przez Komisję Wystawową Rady Związku w sali Narodów. Charakter tego wystąpienia (koncepcja fotomontażu i jego wymiary — 6,5 × 3,15 m) były ustalone z góry przez Dyrekcję wystawy. Strona materialna pokryta została również z funduszy rządowych. W czasie tej wystawy odbył się kongres międzynarodowy architektów na temat: „Formation de l'architecte”, lecz skutkiem ograniczonych funduszy Rady delegacji nie wysłano*).

Na posiedzeniu 9-em przyjęto do dalszego rozpatrzenia wniosek Związku Architektów Województwa Krakowskiego w sprawie „ochrony tytułu architekta”, przeprowadzenie tej sprawy uzależniono od możliwości omówienia jej z kol. A. Szyszko-Bohuszem, członkiem Rady, a jednocześnie najlepiej zorientowanym w meritum sprawy.

Na temże posiedzeniu przyłączono się do Komitetu Wystawy „Przyroda, Zdrowie i Opieka Społeczna”, delegując jako przedstawiciela kol. Franciszka Lilpopa.

Na posiedzeniu 15-em przyjęto zgłoszenie konkursu na typowe domy mieszkalne, zaproponowanego przez Bank Gospodarstwa Krajowego. Termin składania prac konkursowych upływa dnia 15-go listopada. Sekretarzem konkursu wyznaczono na prośbę klienta kol. Romualda Gutta.

Na temże posiedzeniu uznano za sprawę kapitalnej wagi, wysuwającą się na plan pierwszy zainteresowań Rady obok kwestji uprawnień i przepisów a także organizacyjnych, kwestję nauczania i programów szkolnych w uczelniach zarówno średnich jak i wyższych, wyznaczając na referenta jeneralnego tej sprawy kol. R. Millera. Na posiedzeniu 16-em po długich obradach i kilkakrotnem odsyłaniu sprawy do komisji, ustalono ostatecznie zasady, jakimi się należy kierować odnośnie do sprawy wszechjętej przez prof. Bartla w związku z procesem Ruszczyńskiego. W myśl tych zasad przyjęto tekst enuncjacji, jaka następnie została ogłoszona w Architekturze i Budownictwie.

Wobec ogłoszenia subskrypcji pożyczki wewnętrznej (Narodowej) postanowiono na temże posiedzeniu zająć stanowisko analogiczne do innych organizacji społeczno-zawodowych i złożyć odpowiedniej treści deklarację na ręce Komisarza Jeneralnego p. min. Starzyńskiego. Deklaracja ta opiewała na stopę 5% od obrotu za rok 1952.

*) Trzecią imprezą był udział w wystawie „L'Architecture à l'étranger”, zorganizowanej w Paryżu przez wydawnictwo „L'Architecture d'Aujourd'hui”.

względnie 8% od dochodu za ten sam rok. Komisarz Jeneralny nadesłał na ręce Rady pismo, dziękujące za poparcie sprawy pożyczki. Stowarzyszenia Związkowe były powiadomione o tej sprawie odpowiednimi komunikatami, nadto zamieszczono wysokość przyjętej przez Radę normy w prasie codziennej.

Na posiedzeniu 18-em w dniu 5.X. przyjęto sprawozdanie finansowe Komisji Wystawowej w związku z imprezami wystawowymi w Paryżu i Medjolanie. Sprawozdanie to obejmowało zużytkowanie sum udzielonych przez Min. Spraw Zagranicznych w wysokości zł. 1664,18 oraz przez Min. Spraw Wewnętrznych w wysokości 1500.— zł., a także z organizacji „Praesens” 750.— zł. Łącznie zamknięcie obejmowało sumę zł. 3927,78, z czego wydatkowano na wystawę paryską zł. 1664,18 gr. i na Triennale w Medjolanie w sekcji „Narodów” zł. 859,55, a w sekcji „zaproszonych” grupa „Praesens” wystąpiła kosztami zł. 1128,64. Należy się liczyć jeszcze z kosztami zwrotu fotomontażu z Medjolanu, co wyniesie przypuszczalnie około 120 zł.

W związku z omawianiem kosztów imprez zagranicznych wypływała w czasie kadencji kilkakrotnie sprawa długu w Comité permanent international des architectes, którego na skutek opieszałości Stowarzyszeń Związkowych we wpłacaniu składek niepodobna uiszczyć. Wszczęto starania o uzyskanie na poczet tego długu pewnej kwoty ze strony M. S. Z., ale do tej pory nie posiadamy żadnych konkretnych danych w tej sprawie.

Na posiedzeniu 18-em w związku ze sprawozdaniem Przewodniczącego Rady z bytności u Komisarza Jeneralnego Pożyczki Narodowej, wypłynęła kwestja podatku obrotowego. Kwestja ta stała się przedmiotem ożywionej dyskusji, która doprowadziła do ustalenia też następujących:

- 1) pojęcie „obrotu handlowego” nie znajduje zastosowania w odniesieniu do pracy architekta, ani też do biura architektonicznego,
- 2) należałoby opracować w najkrótszym czasie typ księgi buchalteryjnej dla biur architektonicznych.

Dla przygotowania wniosków w tej sprawie powołano komisję z kol. Nowakowskiego i Niemojewskiego. Na posiedzeniu 19-em przyjęto tekst sprawozdania ze Zjazdu, które postanowiono wydrukować w Architekturze i Budownictwie. W ten sposób Rada weszła w dniu 10 października w okres faktycznej realizacji postanowień zjazdowych. Za najpilniejszą sprawę uznano zlikwidowanie zaległości wynikłych z tak znacznego opóźnienia. Takimi zaległościami są: 1) Regulamin Konkursów Architektonicznych i 2) Statut Stowarzyszenia Architektów Rzeczypospolitej Polskiej. Obie sprawy przekazano odpowiednim organom z prośbą o jaknajrychlejsze załatwienie.

Jedną z ostatnich spraw, jakie zapoczątkowano, wprowadzając jako stały punkt porządku dziennego obrad Rady, stała się kwestja „Wystawy Międzynarodowej w Warszawie w r. 1954”.

Wreszcie na ostatnim posiedzeniu objętem niniejszym sprawozdaniem przyjęto do wiadomości sprawozdanie Komisji Wystawowej, która oświadczyła, że przystępuje do redakcji „polskiego” numeru miesięcznika Architecture d'aujourd'hui, którego redakcję powierza kol. Niemojewskiemu. Komitet Redakcyjny stanowi Komisja in pleno.

Sprawozdawca jeneralny:
Lech Niemojewski (sekretarz Rady).

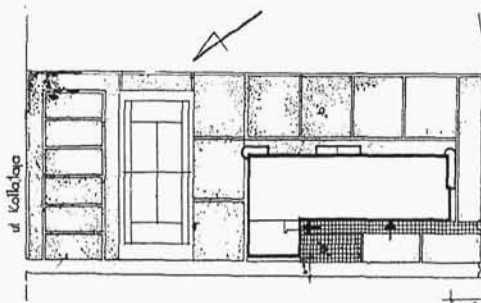

Elewacja od ulicy Staszica.

Widok perspektywiczny od strony dziedzińca.

Sytuacja 1 : 1600.

1—5. Arch.: Piotr Kwiek i Romuald Pieńkowski (Warszawa). Praca konkursowa Nr. 7 na szkic domu mieszkalnego w Kutnie. Nagroda I.

KONKURS NA PROJEKT SZKICOWY DOMU MIESZKALNEGO W KUTNIE

(Wyciąg ze sprawozdania Sądu Konkursowego).

1-e posiedzenie — dn. 16 października 1955 r.

Obecni: inż. architekci: St. Filipkowski, R. Miller, J. Żakowski.

Przedstawiciele Wydziału Powiatowego nie przybyli, — upoważniając resztę sądu do odbycia posiedzenia.

Po wysłuchaniu referatu sekretarza prac przygotowawczych arch. M. Goldberga, wybrano na przewodniczącego arch. R. Millera.

Do II-ej kategorii przydzielono projekty nr. nr.:

1 — 5 — 5 — 9 — 10 — 12 — 13 — 13 — 17 — 18
20 — 21 — 25 — 26 — 31 — 32 — 34 — 36 — 39.

Prace I-ej kategorii nr. nr.:

2 — 4 — 6 — 7 — 8 — 11 — 14 — 16 — 19 — 22
25 — 24 — 27 — 28 — 29 — 30 — 33 — 45 — 58;
podzielono między sędziów-architektów do zreferowania na następnym posiedzeniu.

2-e posiedzenie dn. 18 października 1955 r.

Obecni: Starosta powiatowy W. Pełczyński, sekr. Wydz. Pow. B. Marczak, inż. architekci: R. Miller, St. Filipkowski, J. Żakowski.

Po odczytaniu i przyjęciu protokołu 1-go posiedzenia wysłuchano referatów sędziów-architektów o pro-

jektach I-ej kategorii, poczem wybrano, jako nadającą się dalszego rozpatrywania, prace:

nr. 4 — 7 — 14 — 16 — 28 — 30 — 33.

W drugiej eliminacji odpadły prace nr. 16 i 28;

W trzeciej eliminacji odpadły prace nr. 14 i 33.

W głosowaniu jednogłośnie przyznano:

nagrodę I — pracy nr. 7.

nagrodę II — pracy nr. 4.

nagrodę III — pracy nr. 30.

Jako nadającą się do zakupu zakwalifikowano pracę nr. 32.

(—) W. Pełczyński.

(—) B. Marczak.

(—) R. Miller.

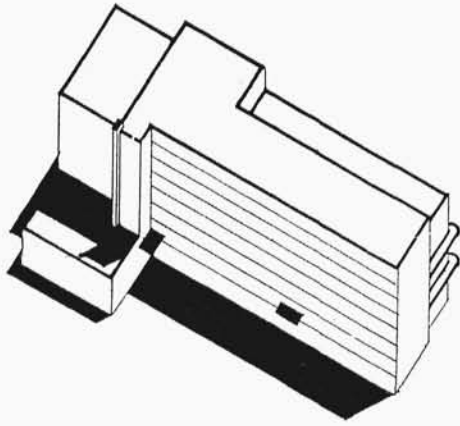
(—) St. Filipkowski.

(—) J. Żakowski.

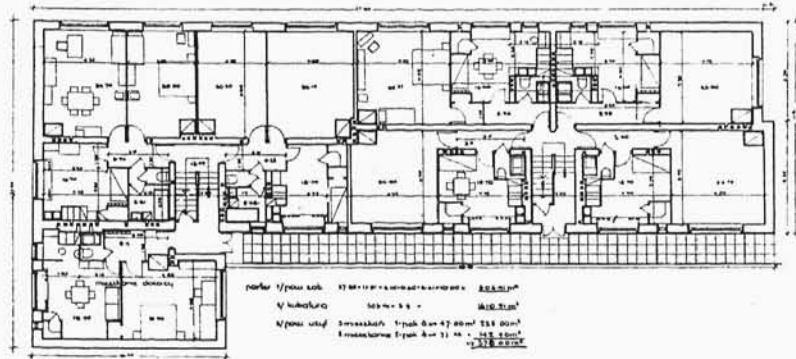
PROGRAM I WARUNKI.

1. Wydział Powiatowy w Kutnie zamierza na placu należącym do niego zbudować dom mieszkalny dla stałych pracowników samorządowych.

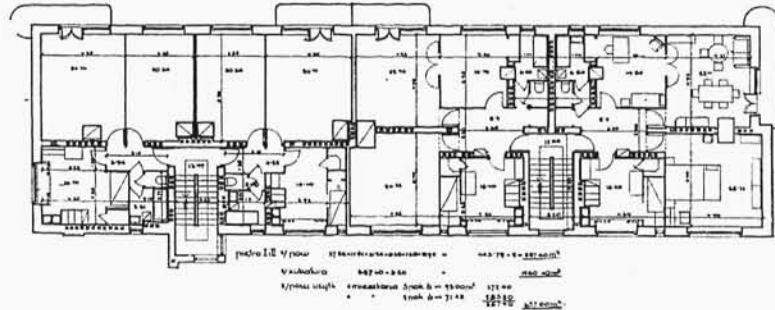
2. Plac, oznaczony na załączonym do programu planie sytuacyjnym literami ABCD, o wymiarach 54, 28 × 57 m jest położony między ulicami Staszica a Kollataja, gra-

Aksonometria 1 : 800.

Parter.

I piętro.

4-6. Arch.: Piotr Kwiek i Romuald Pieńkowski (Warszawa). Praca konkursowa Nr. 7 na szkic domu mieszkalnego w Kutnie. Nagroda I.

niczy od zachodu z placem prywatnym, na którym znajduje się dom parterowy z wybudówką dachową, od wschodu zaś graniczy z placem podobnych wymiarów, będącym własnością Wydziału Powiatowego i przeznaczonym w przyszłości również pod budowę domu mieszkalnego. Z prawa światła na sąsiednie place korzystać nie można.

5. Plac pod budowę znajduje się w rozbudowującej się dzielnicy mieszkaniowej miasta o zabudowie luźnej.

4. Budynek należy postawić przy ul. Staszica z dojściem od tej ulicy; obowiązuje linja zabudowy pokazana na planie.

5. Budynek winien być nie wyższy, niż dwupiętrowy (parter i 2 piętra) z przewidzianą kanalizacją lokalną, ogrzewany piecami; dach kryty dachówką, blachą, lub tekturą bitumiczną; przy dachu o małym spadku przewidzieć należy i pokazać w planach suszarnię bielizny o naturalnym przewiewie.

6. Należy zaprojektować:

4 mieszkania 3-pokojowe z kuchniami — (pow. pokoi — 60 m²);

6 mieszkań 2-pokojowych z kuchniami — (pow. pokoi — 45 m²);

4 mieszkania 1-pokojowe z kuchniami — (pow. pokoi — 24 m²).

Wszystkie mieszkania winny nadto posiadać: przedpokój, łazienkę, klozet (dla mniejszych mieszkań dopuszczalne umieszczenie łazienki i klozetu w jednym pomieszczeniu), niszę dla służącej, spiżarkę podręczną (niezależnie od podokiennej), schówek lub szafy ścienne. Mieszkania 3 i 4-izbowe, a w miarę możliwości i pozostałe, powinny posiadać balkony (prócz mieszkań parterowych).

7. Kuchnie wraz z niszą dla służącej we wszystkich mieszkaniach około 16 m. kw.

8. Oprócz mieszkań wymienionych w p. 6 należy przewidzieć:

a) dwie pralnie w suterenie lub na strychu, około 14 m. kw. każda;

b) pomieszczenie dla naturalnego suszenia bielizny,

c) piwniczki dla mieszkań na opał i warzywa,

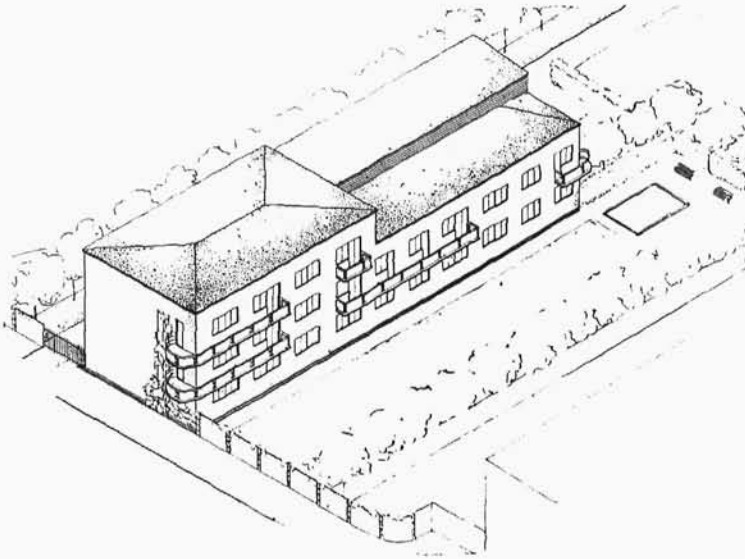
d) mieszkanie stróża na parterze w pobliżu wejścia, zaprojektowane, jak mieszkanie 1-pokojowe w p. 6 programu.

9. Wysokość kondygnacji mieszkalnej wraz ze stropem określa się na 3,20 m.

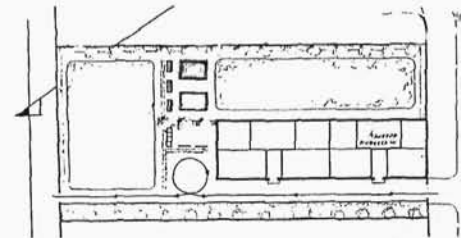
Wysokość piwnic wraz ze stropem 2,20 m.; pralni 2,60 m.

OPIS PROJEKTÓW

Nr proj.	Kateg	Opis:
1.	II.	Brak mieszkania dozorca.
2.	I.	Sytuacja (przez rozbięcie parceli) i architektura słabe; klatki schod. zaprojektowane nieekonomicznie.
5.	II.	Budynek przystawiony do sąsiedniej działki.
4.	I.	Projekt wyróżniający się; sytuacja, architektura, rozplanowanie dobre, chociaż dozorca nie ma łatwej kontroli ruchu, pralnie dostępne tylko z jednej kl. schodowej, mieszkania 1-o pokojowe trudne do przewietrzenia (II nagroda).
5.	II.	Budynek przystawiony do sąsiedniej działki.
6.	I.	Przyjęty typ galerjowy czyni w tym wypadku budynek kosztownym, o dużym rozwinięciu zimnych ścian zewnętrznych; mieszkania 1-o pokojowe zaprojektowane niewygodnie z rozrzutnymi przestrzeniami komunikacyjnymi; pokoje naogół mało ustawne, strychy za obszerne.

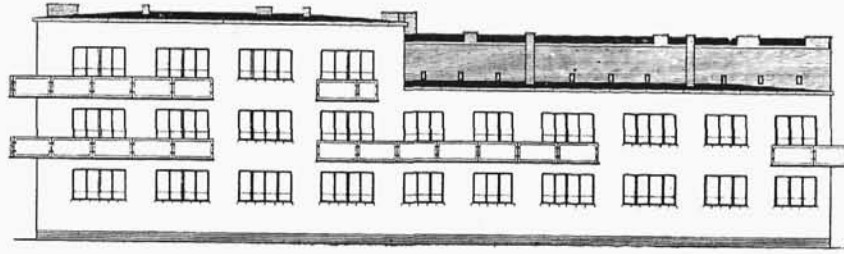

Sytuacja 1:1600.

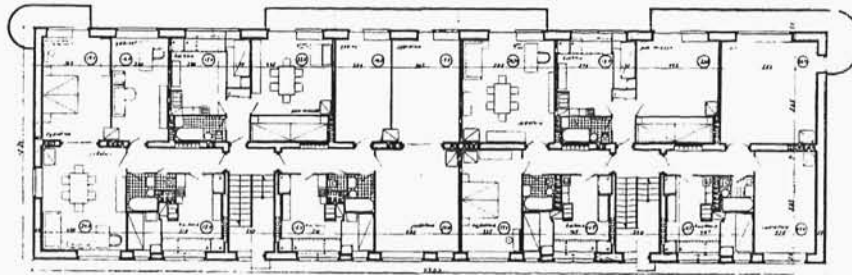

7-8. Arch. Lucyna Nowak-Białostocka (Warszawa). Praca konkursowa Nr. 4 na szkic domu mieszkalnego w Kutnie Nagroda II.

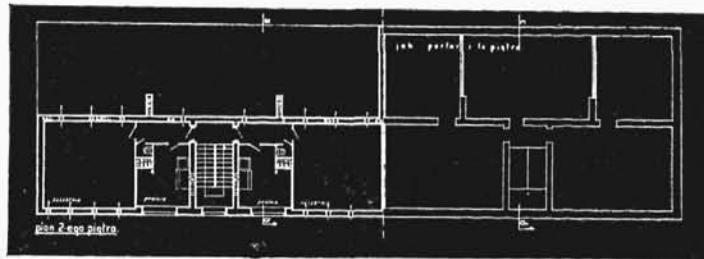
Nr. proj.	Kateg.	Opis:	Nr. proj.	Kateg.	Opis:
7.	I.	Sytuacja bardzo dobra (umieszczenie m. dozorey). Widoki mało opracowane; mieszkania dobre, aczkolwiek w 3-pokojowych dość długie korytarze (I nagroda).	19.	I.	Sytuacja poprawna; dozoreca nie ma ułatwionej kontroli ruchu; mieszkania naogół dobre, prócz mieszkań w części rozszerzonej (m. in. balkony od północy).
8.	I.	Sytuacja zła (niewłaściwe dojście do mieszkań); m. dozorecy źle umieszczone; klatki schod. rozrzutne.	20.	II.	Mieszkanie dozorecy umieszczone w suterenie.
9.	II.	Zabudowanie z przysunięciem do sąsiada; za małe mieszkania.	21.	II.	Zabudowa zwarta; zbędne m. zapasowe; brak suszarni, przekrój w sk. 1 : 200.
10.	II.	Zabudowa niewłaściwa (zwarta).	22.	I.	Sytuacja poprawna, lecz przez zaprojektowanie budynku jednopiętrowego bez pozostawienia większego ogródka; architektura słaba; dużo pokoiw przechodnich.
11.	I.	Sytuacja słaba; architektura nie tłumaczy się planem i przeznaczeniem budynku; łazienki niewygodne; korytarze długie; m. dozorecy zaciemnione podcieniem.	25.	I.	Sytuacja niezła; rozplanowanie mieszkań i arch. zewn. słabe; w większych mieszkaniach łazienki z niewygodnym dostępem.
12.	II.	Zabudowa, jako luźna, sprzeczna z ust. bud. Mieszkania, prócz największych, nieprzewietrzane.	24.	I.	Sytuacja dobra; rozplanowanie większych mieszkań w części gospodarczej skomplikowane.
15.	II.	Zabudowa, jako luźna, sprzeczna z ust. bud.	25.	II.	Odległości od sąsiadów nieprzepisowe; budynek skomplikowany o nieprzyjemnej architekturze.
14.	I.	Sytuacja dobra, chociaż przez ustawienie budynku pośrodku parceli bez zróżniczkowania ogródków części komunikacyjnej; korytarze długie; dobre oświetlenie alkówek, lecz niewłaściwe ich oddzielenie od kuchni spiżarkami; architektura zew. poprawna; dozoreca umieszczony źle. Projekt ekonomiczny pod wzgl. konstr.	26.	II.	Odległości od sąsiadów za małe według ust. bud.
15.	II.	Stróżówka przylega do sąsiada; kuchnie pod względem wielkości zbyt odbiegają od norm, podanych w programie.	27.	I.	Sytuacja dobra; dozoreca dobrze umieszczony; duża obwódność ścian zewnętrznych przez częściowe zwężenie budynku do jednego traktu; archit. zewn. przeciętna, chociaż dociągany do niej plan (pokoje o półokrągłej ścianie).
16.	I.	Dobre sytuowanie m. dozorecy, lecz poza tym sytuacja dla domu bez większych zalet; rozplanowanie mieszkań naogół dobre.	28.	I.	Sytuacja dobra; rozplanowanie mieszkań poprawne; dobrze ukształtowane przedpokoje; architektura poprawna, spokojna.
17.	II.	Mieszkanie dozorecy w oddzielnym budynku, przystawione do sąsiedniej działki.			
18.	II.	Odległość budynku od granic, sprzeczna z ust. bud.			

Elewacja boczna 1 : 400.

Rzut piątra 1 : 400.

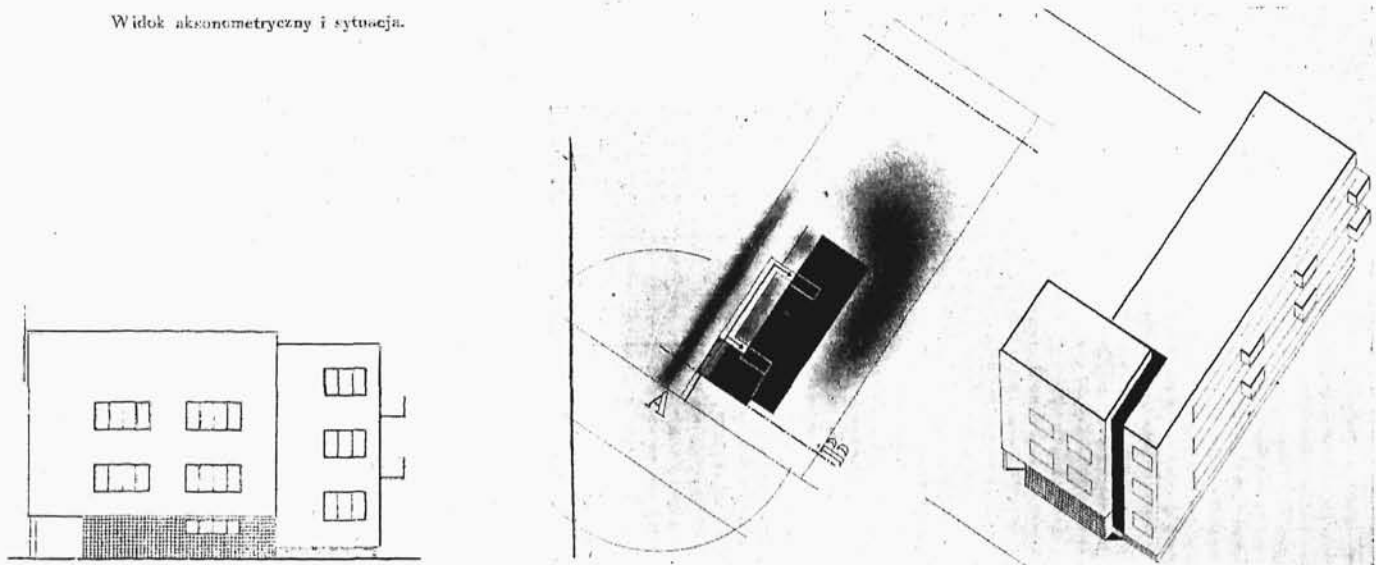

Rzut II piętra 1 : 500.

9—11. Arch. Lucyna Nowak-Białostocka (Warszawa). Praca konkursowa Nr. 4 na szkic domu mieszkalnego w Kutnie Nagroda II.

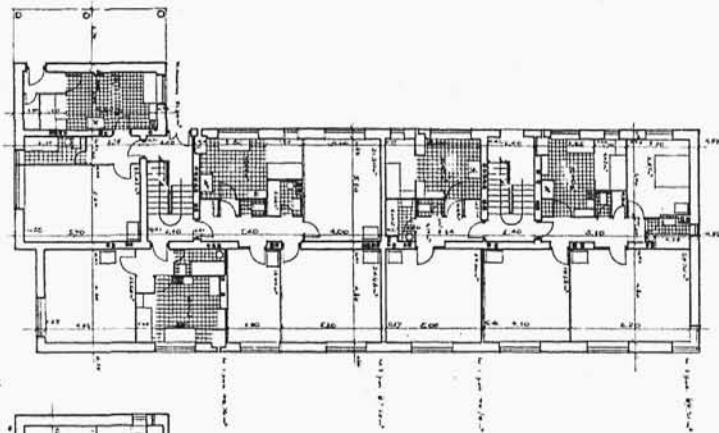
Nr. proj.	Kateg.	Opis:	Nr. proj.	Kateg.	Opis:
29.	I.	Sytuacja poprawna; do pralni dostęp tylko z jednej kl. sch.; łazienki mieszkań jednopokojowych złe; złe zaprojektowanie w mieszk. najmniejszych przechodnich kuchen (do pokoiów).	35.	I.	Sytuacja pomyślana wadliwie; mieszkania małe nieprzewietrzane.
30.	I.	Sytuacja dobra; m. dozorey dobrze umieszczone; braki w części gospodarczej mieszkań; architektura zewn. dobra (III nagroda).	34.	II.	Sytuacja niezgodna z wymaganiami ust. bud.
31.	II.	Odstępy od sąsiadów niezgodne z ust. bud.; w wielu mieszkaniach kuchnie i pokoje zbyt odbiegają od norm, podanych w programie.	35.	I.	Sytuacja dobra; rozplanowanie niezłe; projekt poprawny.
32.	II.	Wysokość pokoiów mieszkalnych w mieszkaniach dwu i trzypokojowych niezgodna z programem; odrębne, zasługujące na uwagę, podejście do zagadnienia, ładnie.	36.	II.	Sytuacja niezgodna z wymaganiami ust. bud.; brak drugiej pralni; mieszkania zaprojektowane dobrze.
			37.	II.	Praca przysłana w rulonie.
			38.	I.	Przykre dojścia z jednej klatki schodowej do wszystkich mieszkań; projekt słaby.
			39.	I.	Mieszkanie dozorey w suterenie.

Widok aksometryczny i sytuacja.

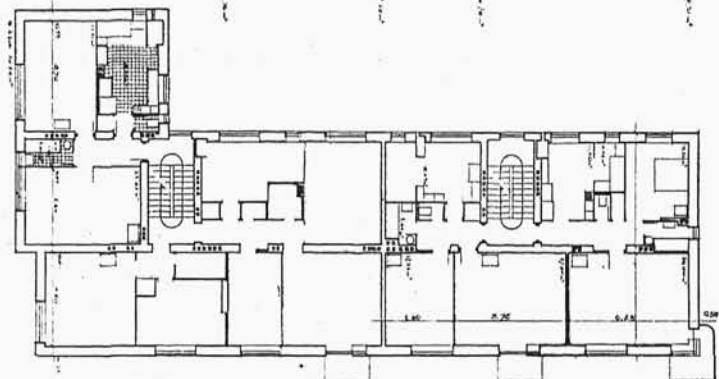

Elewnacja od ul. Staszica.

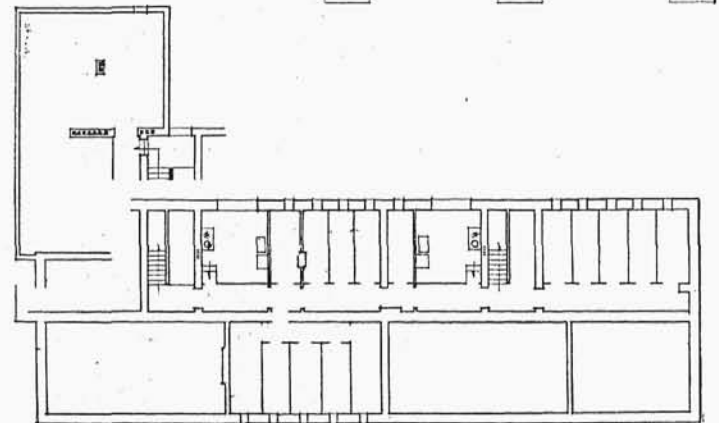
Rzut parteru 1 : 400.

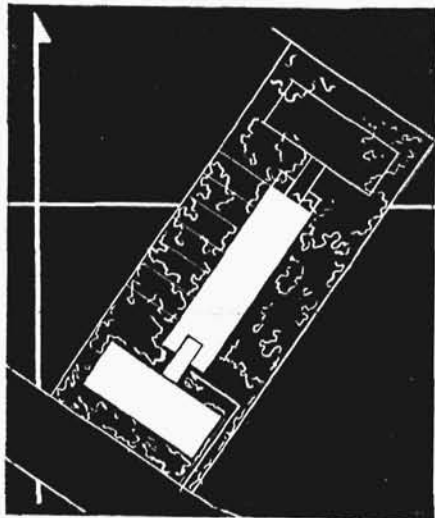
Rzut piętra 1 : 400.

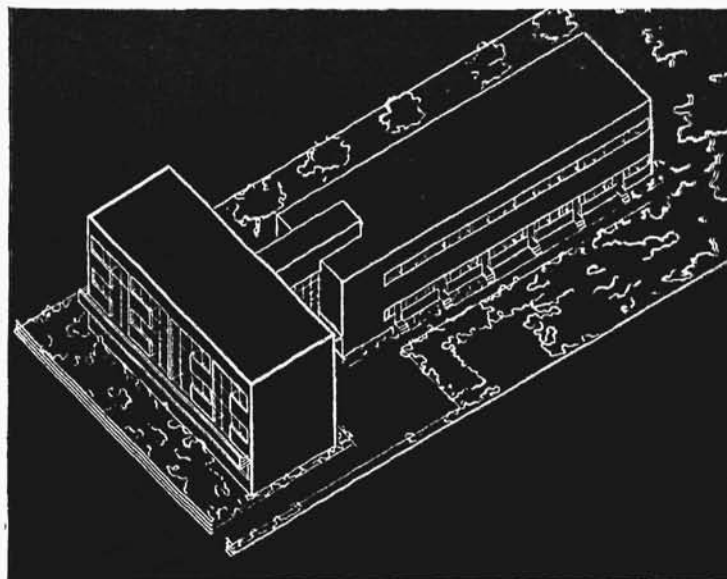
Rzut strychu i suterenu 1 : 400.

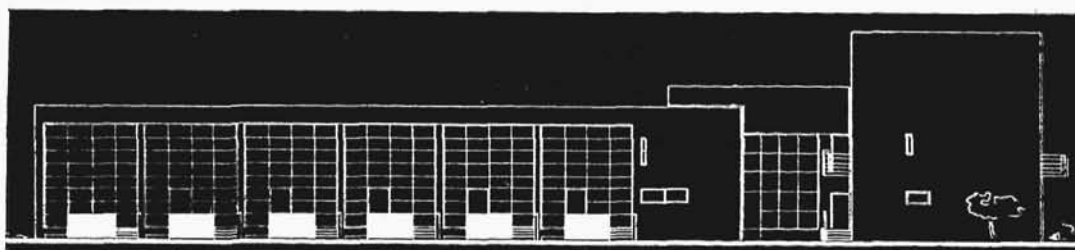
12—16. Arch.: Zbigniew Karpiński i Roman Soltyński. Praca konkursowa Nr. 50 na szkic domu mieszkalnego w Kutnie. Nagroda III.

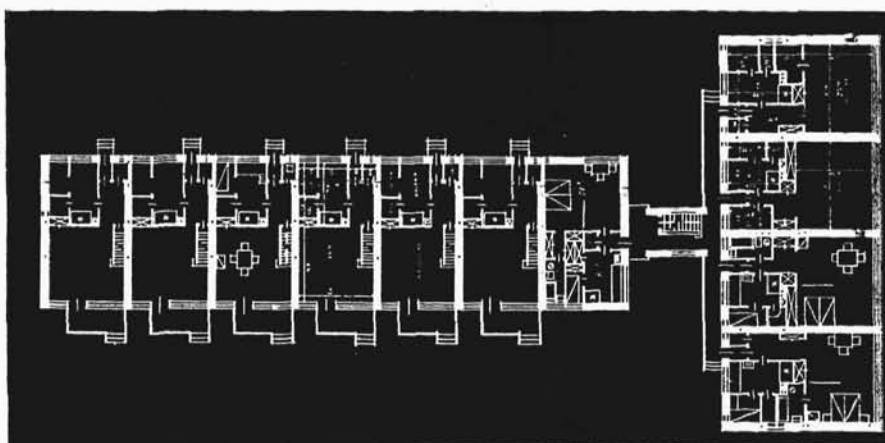
Sytuacja 1 : 1200.

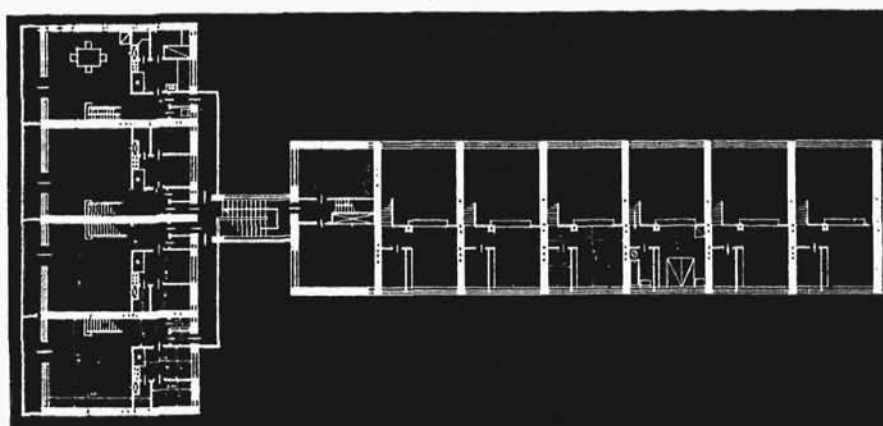
Aksonometria.

Elewacja podłużna 1 : 300.

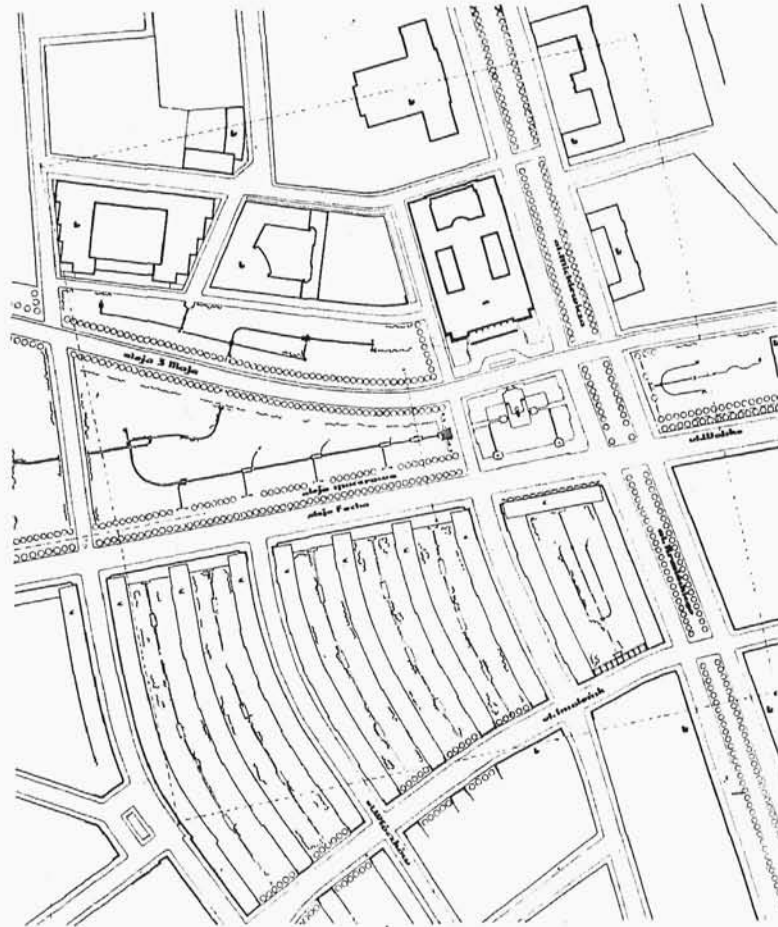
Rzut parteru 1 : 400

Rzut I piętra
1 : 400.

17 — 21. Arch.
Andrzej Zeniuk
(Warszawa).

Projekt konkursowy Nr. 52
na szkic domu
mieszkalnego w
Kutnie. Projekt
wyróżniony.

Arch.: Bolesław Szmidt, Janusz Juraszyński i Juljusz Dumnicki (Warszawa). Projekt konkursowy na Muzeum Narodowe w Krakowie. Nagroda I.

KONKURS

NA ARCHITEKTONICZNE OPRACOWANIE GMACHU MUZEUM NARODOWEGO W KRAKOWIE I URBANISTYCZNE ROZWIĄZANIE OTOCZENIA BUDYNKU.

Podstawą do projektu konkursowego były rzuty poziome i przekroje, opracowane z ramienia Magistratu m. Krakowa przez prof. A. Szyszko-Bohusza, inż. W. Boratyńskiego i inż. C. Kreislera, przy współdziałaniu dyr. dr. F. Koperę. Uczestnicy konkursu mieli prawo zmiany otrzymanych rzutów z zachowaniem zasadniczego układu i powierzchni pomieszczeń, jak również prawo zmiany projektowanego przez Magistrat m. Krakowa planu regulacyjnego otoczenia gmachu.

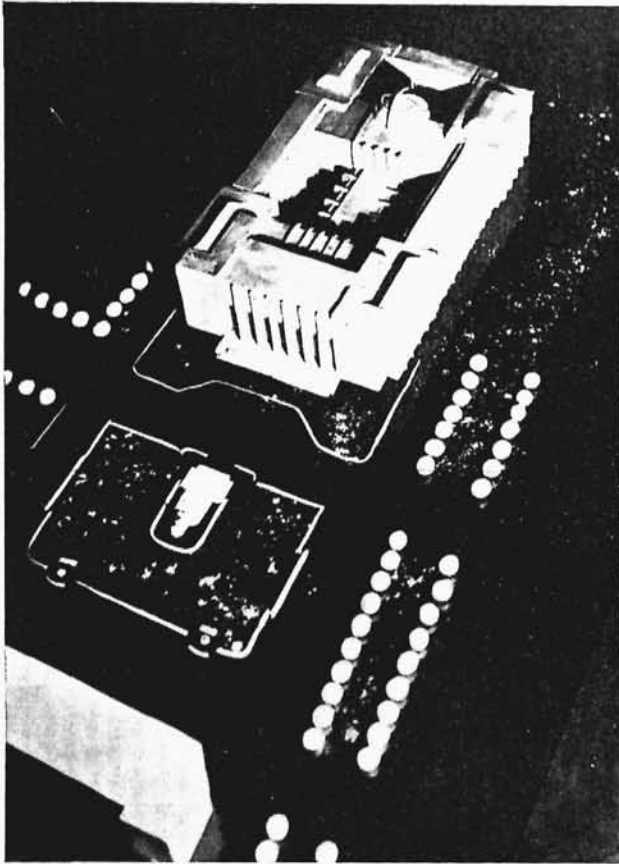
Poniżej zamieszczamy opis realizowanego obecnie w Krakowie projektu konkursowego Nr. 22 pp. inż. Bolesława Szmidta, Janusza Juraszyńskiego i Juljusza Dumnickiego, wyróżnionego I nagrodą.

S Y T U A C J A.

- 1) Projekt regulacji wylotu ul. Wolskiej przewiduje następujący układ ulic:
  - a) Al. Focha zachowuje kierunek równoległy do alei spacerowej, projektowanej zgodnie ze szkicem

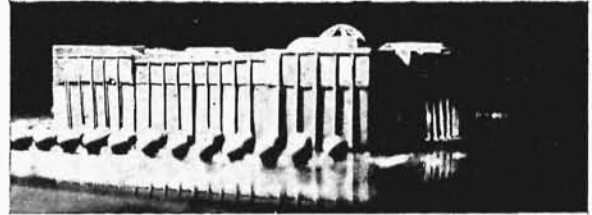
z zamierzeń Komitetu Budowy Muzeum Narodowego wzdłuż osi na środek kopca Kościuszki. Aby zachować tę oś wzdłuż ul. Marsz. Piłsudskiego projekt przewiduje przesunięcie równoległe tej ulicy na odcinku od Al. Krasieńskiego do ul. Retoryka tak, aby była przedłużeniem Al. Focha, dzięki czemu: 1) oś na kopiec Kościuszki zostaje zachowana na powyższym odcinku w przedłużeniu alei spacerowej, zaś poza ulicą Retoryka w dawnej osi ul. Marsz. Piłsudskiego, 2) regulacja wylotu ul. Wolskiej zyskuje na przejrzystości planu ulic, ponieważ ruch kołowy, nie zmieniając kierunku, dochodzi aż do placu na skrzyżowaniu ul. Retoryka i Wolskiej, zgodnie z teorią nowoczesnej urbanistyki, zachowując kierunek prostej arterji możliwie najdłużej i zmieniając go dopiero na placu, a nie na skrzyżowaniu z Al. Krasieńskiego, jak w szkicu zamierzeń K. B. M. N., co spowodowałoby utrudnioną regulację ruchu i wypadki (patrz szkic orientacyjny 1:10.000).

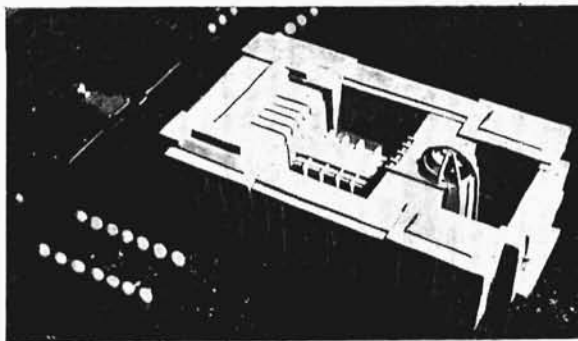
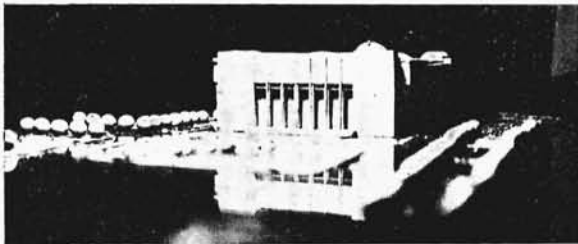
Widok z lotu ptaka na gmach Muzeum Narodowego i plac przed nim.

Elewacja boczna od strony Aleji Mickiewicza.

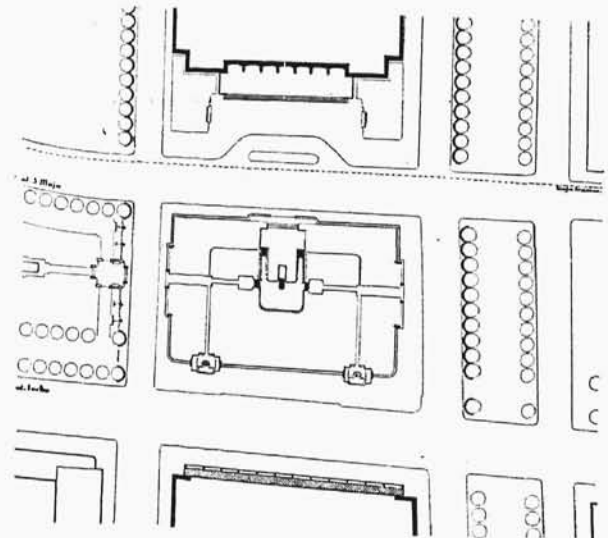
Elewacja frontowa.

Widok na Muzeum z wylotu ul. Marsz. Piłsudskiego.

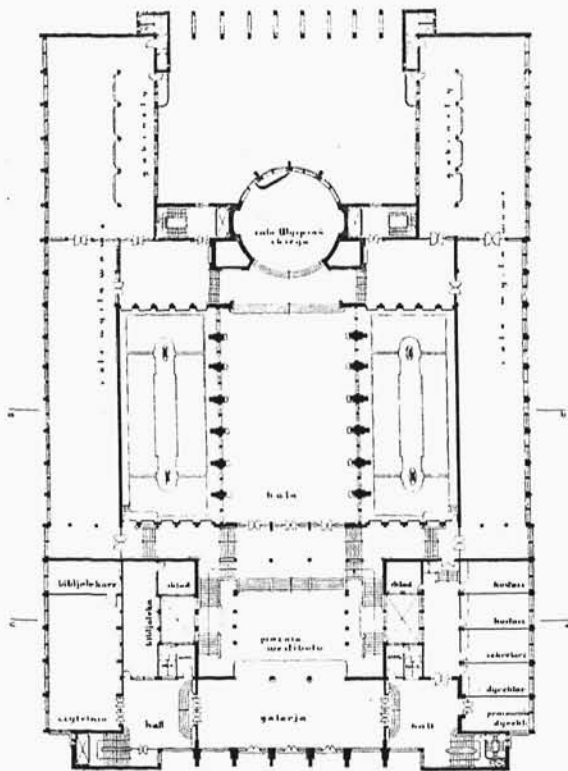
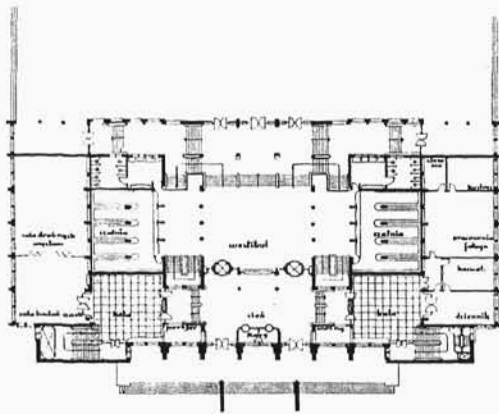
Widok z lotu ptaka od strony ul. Mickiewicza.

Skala 1:2000.

Projekt regulacji placu przed gmachem Muzeum.

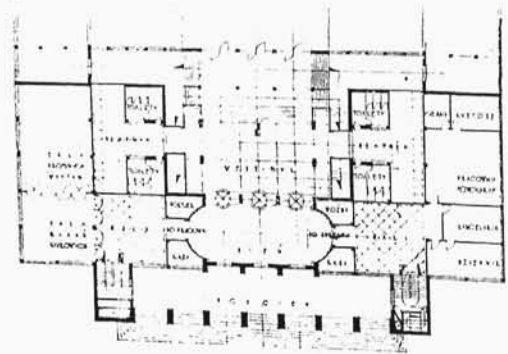
1—6. Arch. Bolesław Szmidt, Janusz Juraszyński i Juljusz Dumnicki (Warszawa). Projekt konkursowy na Muzeum Narodowe w Krakowie. Nagroda I.

Rzut parteru
wysokiego
1:1000.

8—9. Arch.: Bolesław Szmidt, Janusz Juraszyński, Juliusz Dumnicki (Warszawa).
Projekt konkursowy na Muzeum Narodowe w Krakowie. Nagroda I.

- b) Al. 3-go Maja została przesunięta łagodnym łukiem przed front Muzeum Narodowego, aby uniknąć skrzyżowania pod ostrym kątem z Al. Focha i nawiązać do kierunku elewacji Muzeum. Front Muzeum pod kątem prostym do boków ab i cd (uzasadnienie w opisie rzutu poziomego ark. 5).
- c) Aleje spacerowe zarówno obok Al. Focha, jak i Al. 3-go Maja łączą się bezpośrednio z zielencami, projektowanymi jako dostępne dla wszystkich miejsce spacerów i wypoczynku.
- 2) Plac przed gmachem M. N. (projektowany jako samodzielna kompozycja) ma być utrzymany w duchu poważnym i monumentalnym. Przewiduje się miejsce na ustawienie symbolicznego pomnika, fontan, kwietników etc. (ark. 2).

10. Rzut parteru niskiego wg. projektu opracowanego z ramienia Magistratu m. Krakowa przez prof. A. Szyszko-Bohusza, arch. W. Boratyńskiego i arch. E. Kreislera.

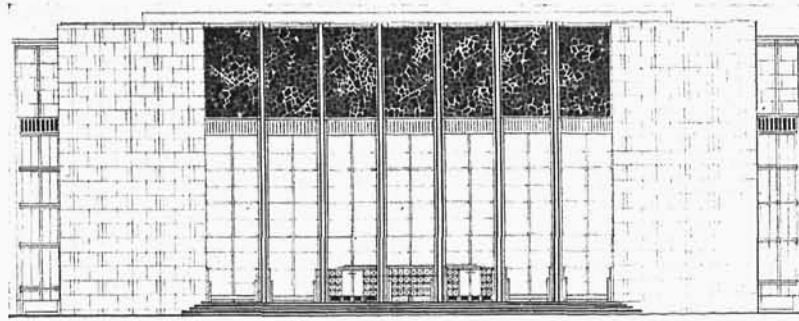
- 3) Dzielnicę, położoną na południe od Al. Focha — wobec tego, że typ zabudowy nie został w programie konkursu określony — przyjęto jako mieszkaniową, z tem jednak, że przy tej samej regulacji można ją zabudować w dowolny inny sposób. Regulacja przewiduje: a) zabudowę blokową, wzorem nowoczesnych osiedli zachowującą kierunek północno-południowy i ustawienie bloków przy stosunku wysokości do odległości, jak 1:2 (patrz przekroje powyżej), b) przedłużenie ul. Włóczków wprowadzono pod kątem prostym do Al. Focha, zgodnie z kierunkiem zabudowy, c) skasowanie ulicy bez nazwy, projektowanej na szkicu zamierzeń K. B. M. N. od placu przy literze A w kierunku północno-wschodnim (równoległe do ul. Smoleńsk), jako zbędnej oraz regulacją tegoż placu ze skierowaniem ruchu z dzielnicy Półwieś Zwierzynieckie na ul. Smoleńsk, lub ul. Łowiecką do Al. Focha.

O P I S.

Zaprojektowano następujące zmiany:

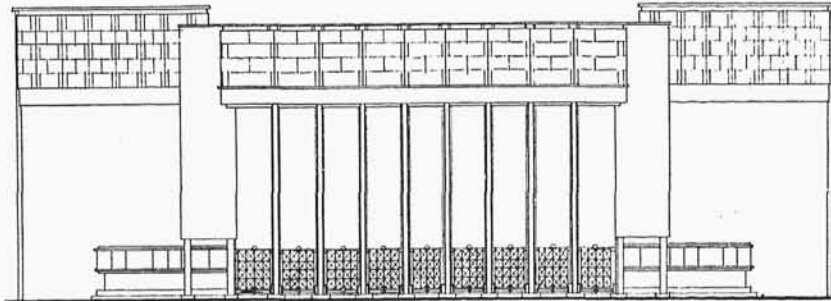
- 1) kierunek ściany południowej ustalono, jako prostopadły do boków budynku, projektując całość konstrukcji na schemacie prostokątnym, aby uniknąć przykrych spazów perspektywy wewnątrz, oraz bryły budynku.
- 2) usunięto podcień oparty na niedostatecznie usprawiedliwionych i nieekonomicznych konstrukcyjnie słupach, zaciemniający sale wystawowe, sien, galerję na wysokim parterze, a zwłaszcza hall'e boczne niskiego i wysokiego parteru, czerpiące światło zaledwie z kąta za klatką schodową, przyczem efekt monumentalnych pionowych akcentów elewacji frontowej został zachowany przez zastosowanie mocnych pilastrów, dających głęboki cień rzucony, lecz nie zaciemniających ściany, — unikając jednocześnie nie milego widoku podcień z oknami.
- 3) bardziej zwarte ustawienie klatek schodowych frontowych, nie zasłaniające światła i pozwalające na wkroczenie właściwego budynku na czoło parceli, oraz na swobodniejsze zaprojektowanie części komunikacyjnej rzutu poziomego parteru.
- 4) zwiększono wymiar świetlika i rozszerzono dostęp do szatni, dzięki czemu pierwotne wąskie przejścia do nich, włączone obecnie do hall'u, zwiększyły wydatnie jego powierzchnię użytkową.

Elewacja frontowa.

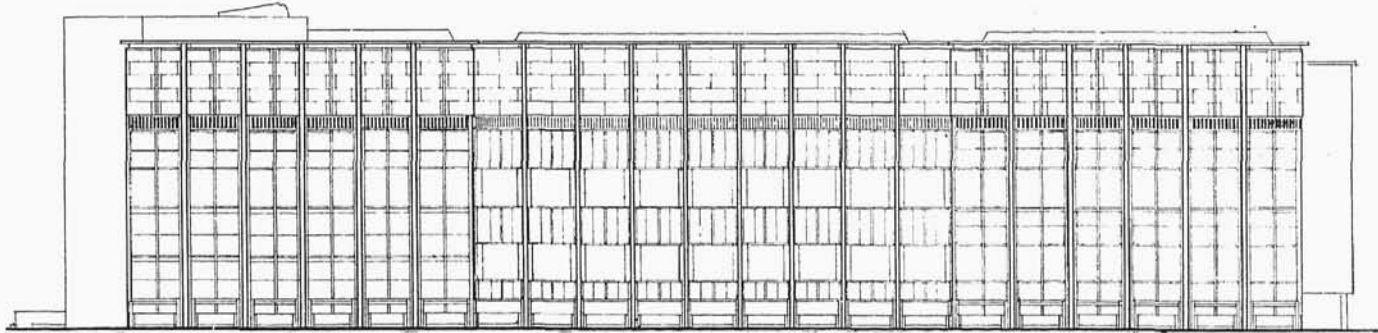

Skala 1: 600.

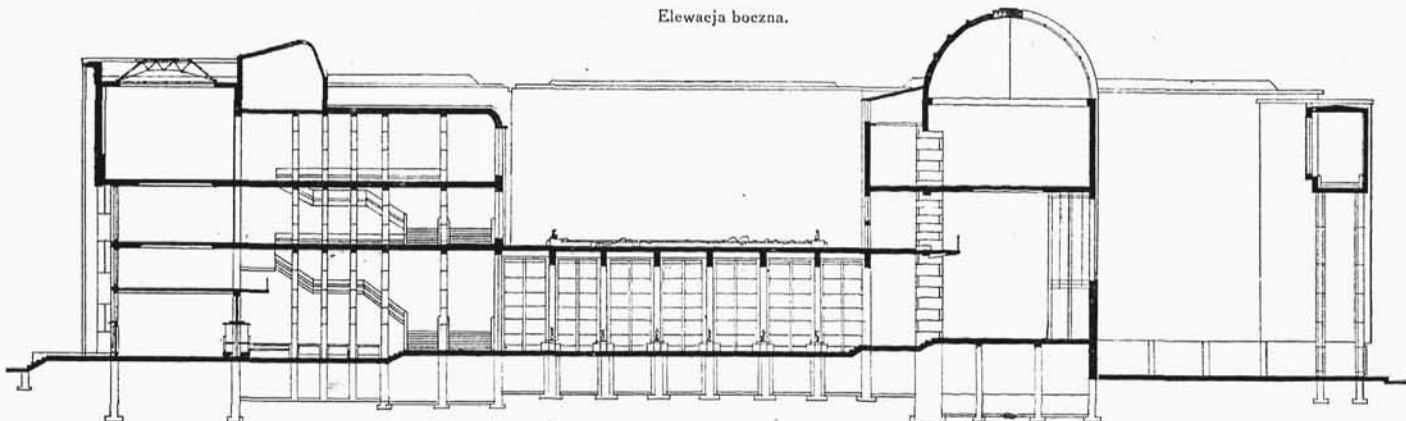
Elewacja północna.

Elewacja boczna.

Elewacja boczna.

Przekrój podłużny.

11—15. Arch.: Bolesław Schmidt, Janusz Juraszyński i Juljusz Dumnicki (Warszawa). Projekt konkursowy na Muzeum Narodowe w Krakowie. Nagroda I.

- 5) ramy wielkiej hali na parterze przesunięto nieco na zewnątrz ścian, podkreślając jednocześnie ich rytm dodaniem przed każdą z nich cokolów do ustawienia szeregu rzeźb.
- 6) w celu możliwie najracjonalniejszego oświetlenia sal wystawowych przyjęto okna na wysokości ponad 2 m., aby uniknąć odbłasku w płaszczyznach obrazu, przewidując jednak jedną salę (front, I piętro) oświetloną od podłogi do sufitu: arrasy, gobeliny etc.

- Oświetlenia górne sal II-go piętra zaprojektowano z zachowaniem najkorzystniejszej odległości od ściany (ok. $\frac{1}{4}$ szerokości sali — patrz schematy ośw.).
- 7) kopuła nad salą Pamiątek Historycznych oparta na konstrukcji łukowej posiada oświetlenie północne. Elewacje w okładzinie z kamienia, pola między pilastrami w elewacji frontowej wypełnione płaskorzeźbą ornamentacyjną lub alegoryczną w szlachetnym ciemnym materiale.

1. Art. rzeźb. Mieczysław Lubelski (Warszawa). Pomnik Poległych Saperów w Warszawie.

Widok od ul. Nowowiejskiej.

POMNIK POLEGŁYCH SAPERÓW

Pomnik, który stanął u zbiegu ul. Topolowej z Nowowiejską, jest charakterystycznym dla naszej epoki dziełem. Stanowi on pierwszą bodaj w Polsce próbę całkowitego zespolenia kompozycyjnego rzeźby z masą kamienia i brązu, które nie tylko mają za zadanie być dla tej rzeźby podstawą i oparciem, lecz same w sobie są pomnikiem. Ukształtowanie takie znajduje poważne uzasadnienie w idei pomnika, jako zbiorowego epitafium poległych saperów, których lista zajęć musiała dużą powierzchnię. Tablica z nazwiskami jest jednak w zasadzie rzeczą martwą i cmentarną, trudną do pomyślenia, jako kompozycja samodzielna, a wymagająca raczej pewnej ściany jako tła. Autor pomnika, świadomy tego, że „Saper” stać będzie w śródmieściu, w węzle ruchliwym, otoczonym budynkami, bez korzystnego widoku z dalszej odległości, asymetrycznie w stosunku do ulic i że ma być ideowo nie tylko wspomnieniem umarłych, ale i symbolem dla żywych, rozwiązał postawione sobie zadanie w sposób doskonały, łącząc równorzędnie w całość brązową figurę i napisy z granitowym cokolem.

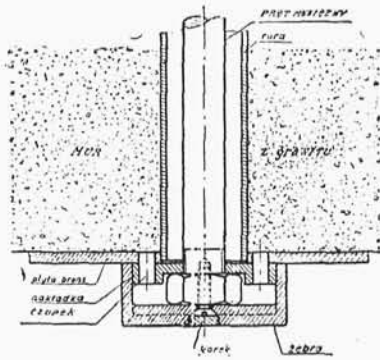
W Warszawie miejsce na korzystne usytuowanie pomników jest mało, a „Saper” jest w położeniu nie lepszym. Stoi dość przypadkowo w miejscu, o którego wyborze zdecydowało niewątpliwie sąsiedztwo Szkoły Podchorążych Inżynierji i możliwość dysponowania placem przez władze wojskowe, ale tego rodzaju, charakterystyczne dla naszych stosunków, załatwienie sprawy w drodze najmniej-

szego oporu, nie powinno stanowczo być decydujące, gdy chodzi o rzeczy długotrwałe, mające wpływ zasadniczy na przyszłość wyglądu miasta.

Pomnik obecnie korzystnie nad otoczeniem dominuje, lecz z jednej strony stoją niskie budynki gospodarcze, połączone otwartym łukiem, a z tyłu parkan przed pustym placem. Pęta ze słupami tramwajowymi, jak i zwirowanie i trawniki, są czasowe.

Tereny za pomnikiem są przeznaczone pod zabudowania zwarte. Jedną z prób ich rozplanowania, obejmującą blok między ulicami Topolową, Koszykową, Suchą i Nowowiejską, oglądaliśmy na wystawie Budownictwa Wojskowego w świetnych szkicach arch. Edgara Norwertha (patrz „A. i B.” Nr. 10—12 1955 r. str. 360-1). Wynika z nich wyraźnie, że miejsce ustawienia pomnika jest przeszkodą do prawidłowego ukształtowania kompleksów budowlanych; trakty ulegają różnym załamaniom i przerwom, w innym wypadku nieuzasadnionym. Dla uzyskania symetrii widoku od Topolowej, projekt przewiduje ustawienie jeszcze jednego równoległego pomnika. Saper miałby w przyszłości stać na tle 5-kondygnacyjnych budynków, któreby się nad nim znacznie wznosiły. Bryła pomnika jest właściwie już pewnym budynkiem w miniaturze — ciekawe więc, czy takie zestawienie wypadnie mu na dobre.

Wykonanie szczegółów konstrukcji pomnika i faktura powierzchni zasługują na szczególną uwagę i podkreślenie,

Szczegół montażu płyt bronzowych z napisami na granitowym murze. Pręt mosiężny, luźno umieszczony w rurze żelaznej, łączy duże przeciwległe płyty Mutra wiążąca zakryta odstającym zębem, które stanowi przedział między kolumnami nazwisk. Inne szczegóły patrz: Wydawnictwo Pamiątkowe „Dzień Inżynierii Wojskowej” W-wa 1933 r.

Odlęwy w brzozie i montaż pomnika wyk. f-ma „Kranz i Łempicki” (W-wa).

Budowę i roboty z własnych granitów wyk. f-ma „Czeżowski i Strug” (W-wa).

głównie ze względu na przemyślane i celowe zmontowanie płyt bronzowych z napisami na zrebie mury z łupanego granitu. Przez zastosowanie krytych zakładów pionowych i związanie poprzeczne płyt ze sobą za pomocą ściągów luźno leżących w murze, uzyskano zupełną niezależność ruchów dylatacyjnych brzozy powłoki.

Charakterystyczny jest układ nazwisk. Autor rozporządzając podziałem na pionowe kolumny, uzyskał zupełną równowagę tła przez rozpoczynanie nazwiska przy lewym brzegu, kończąc imieniem o wiersz niżej przy prawym.

Te części pomnika, które są wykonane z wielkich bloków maszego wołyńskiego granitu, o powierzchni drobno młotkowanej, wskazują, że jest to materiał stanowiący pierwszorzędny. Szkoda, że poziome podstawy, widocznie już ze względów oszczędnościowych, są z piaskowca. Powstaje przez to pewna wrażliwa anomalia, że materiał mocny i twardy stoi na słabszym i miększym. Wysokość pomnika od chodnika do wierzchu brzozy wynosi 8,50 m. Wysokość figury 5,20 m.

S. M.

2—4. Art. rzeźb. Mieczysław Lubelski (Warszawa). Pomnik poległych saperów w Warszawie.

VARIA

NA TEMAT BUDOWNICTWA KOLEJOWEGO.

W poprzednim zeszytzie wrześniowym (9) 1955, „Architektury i Budownictwa“ zareproduковано widoki czasowej hali Dworca Głównego w Warszawie. Jest to budynek prowizoryczny. Utało się u nas, że na prowizorja patrzy się z pobłażaniem i nie stawia się dużych wymagań. Może i słusznie. Tylko, że tak się jakoś składa, że te prowizorja stoją u nas z reguły po lat kilkanaście. Ale są na tym samym węzle warszawskim i inne budynki, jak nastawnie itp., mające charakter stały, te wymagają większego przemyślenia i bardziej starannego opracowania. Trzeba przyznać, że niektóre z tych obiektów przy rozbudowie węzła warszawskiego znalazły zrozumienie: widać w nich pracę architekta.

„Architektura kolejowa“, jako mająca charakter odrębny, zwraca uwagę specjalną. Niestety jest ona jakby zakonspirowana. Mało się o niej wie, mało pisze, a czy się myśli? Za czasów zaborców słyszano się częstokroć, jak się wyrażano z pewnym lekceważeniem o „architekturze kolejowej“.

Za czasów niepodległości dużo się w tej dziedzinie polepszyło. Ale czy jest należyte zrozumienie roli architekta w budownictwie kolejowym, — raczej nie. Dowodem tego jest chociażby fakt, że architektów, pracujących w przedsiębiorstwie P. K. P., a więc na obszarze całej Rzeczypospolitej, jest zaledwie kilkunastu na 160.000 pracowników stałych, a około 1100 inżynierów komunikacji.

Na 9 dyrekcji tylko w jednej na czele działu budynków stoi architekt. Stanowisko zaś naczelnika wydziału budynków w Ministerstwie Komunikacji, a więc tej władzy nadzorczej, która jest powołana do kierowania polityką budowlaną i całokształtem zagadnień architektonicznych w kolejnictwie, — było obsadzone do niedawna przez inż. komunikacji (!), a przecież wydz. bud. M. K. jest jedynym wydziałem na kolei, zajmującym się architekturą, a w szczególności opinjowaniem i zatwierdzaniem projektów obiektów kolejowych, jak również współpracującym przy opracowaniu budowli i założeniach dla lotnictwa cywilnego.

Dane z rocznika statystycznego.

Uświadomić sobie trzeba, że ogólna powierzchnia budynków kolejowych wynosiła w 1952 r. 9.926.589 mt. kw., że za czas od 1. 4. — do 1. 12. 1952 r. wydatkowano na utrzymanie budynków 9.594.946 zł., że do końca okresu budżetowego 1951-52 odbudowano dworców 499 na ogólną ilość zniszczonych 574, magazynów towarowych 577 na og. ilość zniszcz. 506, stacyj wodnych i wież ciśnień 401 na og. il. zniszcz. 489, parowozowni i warsztatów 64 na og. il. zn. 78, domów mieszkalnych i administracyjnych 1652 na og. ilość zniszcz. 2189. Prócz tego wprowadzono inwestycje. Niestety, roboty powyższe były w większości wypadków wykonywane bez udziału architektów. Nie jest to, sądząc, pocieszające dla architektury. A szkoda. Budownictwo kolejowe ma przecież oprócz swych zadań do spełnienia rolę niezmiernie ważną — rolę propagandową.

Jakże często się widzi, zwłaszcza na prowincji, jak niejednen ziomek, budując siedzibę, zapożycza wzoru z budownictwa kolejowego, które jest nieraz dla niejednego z nich jedynym wzorem do naśladowania. A cudzoziemiec, przejeżdżający przez Polskę, przecie w pierwszym rzędzie z „okna wagonu“ stara się urobić sobie pojęcie o kulturze narodu.

Kolej w obecnym okresie buduje nowe szlaki. Buduje się kolej Warszawa — Radom, Kraków — Miechów, Plock — Sierpc, powstaje do rozwiązania niepedno zagadnienie urbanistyczne.

W stolicy bez przerwy trwa praca przy rozbudowie węzła warszawskiego. Ma się budować tak bardzo oczekiwany Dworzec Główny w Warszawie. Mają stanąć nowe dworce Warszawa — Czyste i Warszawa — Wschodnia. Myśli się o budowie jednego z większych gmachów reprezentacyjnych w stolicy (94.000 mtr.³) Gmachu Głównego Zarządu P. K. P. (obecnie M. K.).

Czyż nie powinni architekci mieć głos i decydować, jeśli chodzi o założenia urbanistyczne, o architekturę i budownictwo. Może nie zaszkodziłoby, aby kolej porównała, jak to jest zorganizowane w innych pokrewnych działach administracji państwowej, jak Ministerstwo Oświaty, Poczty i Telegrafów, nie mówiąc już o Ministerstwie Spr. Wojskowych i Funduszu Kwaterunku Wojskowego, — porównała — i wyprowadziła jakieś wnioski w zakresie właściwszej organizacji — leżącej u górem — dziedziny „architektury Kolejowej“.

k. m.

LEGALIZACJA STOWARZYSZENIA ARCHITEKTÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

„Statut Stowarzyszenia Architektów Rzeczypospolitej Polskiej, złożony w grudniu ubiegłego roku odnośnym władzom do legalizacji, został w dniu 4 stycznia r. b. przesłany przez Starostwo dla ostatecznego załatwienia do Komisarjatu Rządu m. st. Warszawy.

Jako członkowie założyciele Statutu S. A. R. P. podpisali: inż. inż. arch. arch.: W. Boerner-Przewłocka, St. Brukalski, T. Filipowicz, M. Goldberg, Józef Jankowski, Tadeusz Jankowski, P. Kwiek, R. Miller, L. Niemojewski, T. Nowakowski, Eug. Piotrowski, J. Piotrowski, J. Rouba, S. Sienicki, K. Tolloczek, G. Trzeciński i J. Żórawski“.

SKŁAD OSOBOWY ZARZĄDU ZWIĄZKU ARCHITEKTURY WOJEWÓDZTWA KRAKOWSKIEGO NA 1954 ROK.

Prezes: Dr. Inż. Arch. Szyszko-Bohusz Adolf.

V.-prezes. Inż. Arch. Struszkiewicz Jerzy.

Sekretarz: Inż. Arch. Ekielski Jan.

Zast. Sekr. Inż. Arch. Swiszczowski Stefan.

Skarbnik: Inż. Arch. Koniuszewski Józef.

Gospodarz: Inż. Arch. Sachse Frydolin.

Zast. Gosp. Inż. Arch. Jasiński Henryk.

BETON W BUDOWNICTWIE MIESZKANIOWEM.

Inż. Jerzy Nechay.

Przed miesiącem na półkach księgarni pojawiła się nowa praca inż. Jerzego Nechay'a pod powyższym tytułem. Książkę tą równie jednak dobrze można było zatytułować „Nauka o nowoczesnym sposobie budowania“. Autor bowiem podaje w książce tej faktyczne zasady nowoczesnego budownictwa, zaczynając od wykonywania poprawnego fundamentu, przechodząc pokolei wszystkie konstrukcje budynku a kończąc opisem ustroju dachów płaskich. Autor nie opisuje bowiem beton i konstrukcje same dla siebie, lecz przedstawia je społem z całością budownictwa, stwarzając przez to podręcznik nie wyłącznie konstrukcyjny betonowych i żelbetonowych, lecz nowoczesnego budownictwa, w którym beton, szkielety i nowoczesne materiały rugują coraz bardziej, cegłę. Sposób przedstawienia tematu jest doskonały. Książkę

czyta się lekko, a mimo to, przez przeczytanie jej czytelnik odnosi duże korzyści. Powiem otwarcie, że książka ta dzięki ujęciu tak nowoczesnemu tematowi przedstawia miłą niespodziankę dla czytelnika.

Rozpatrując książkę inż. Nechay'a z tego punktu widzenia, przejdę pracę jego w krótkości.

Idąc kolejno od fundamentów, zwraca zatem autor uwagę czytelnika na ważność badania jakości gruntu pod względem geologicznym, zawartości wody, wytrzymałości i składników oddziaływujących na betony i zaprawy. Za pomocą bardzo pouczającego rys. 1 wskazuje na korzyści wynikające z zastosowania fundamentów betonowych zamiast ceglanych, następnie zaś korzyści fundamentów żelbetonowych w stosunku do betonowych. Zwraca uwagę, że żelbetowe ławy betonowe nie mogą być traktowane, jako podrzędne konstrukcje z byle jakiego betonu, oraz że złożenie ław pod murami musi być górą i dołem o ile ma przedni mur.

Co do stropów, to również zwrócę tu uwagę na kwestje ogólne, które inż. Nechay podkreśla, jako żelbetnik, a zarazem konstruktor. A więc, po pierwsze porusza ważną dla trwałości budynków sprawę związania ścian zapomocą konstrukcji stropów żelbetonowych, dalej ich ogniotrwałość, izolację termiczną stropów piwnicznych i podstrychowych, akumulację ciepła czyli zdolność magazynowania w sobie ciepła.

Dalej omawia też sprawę izolacji dźwiękowej i rezonansu, oraz szybkiego wykonania, ilości potrzebnego deskowania i kosztu. Następnie przechodzi wszystkie możliwe, a przede wszystkim w Polsce używane konstrukcje stropów, zwracając uwagę, że stropy te należy liczyć jako belki jednoprzęsłowe zamocowane częściowo na podporze. Ciągłość bowiem niema przy stropach tych wobec braku swobodnego podparcia na podporach środkowych i silnego zamocowania w murach środkowych tak, że momenty z jednego przęsła na drugie przechodzą — silnie zredukowane.

Przechodząc ostatecznie do dachów, opisuje inż. Nechay przede wszystkim zasady konstruowania dachów płaskich, aby one były nieprzepuszczalne dla opdów atmosferycznych i ciepłochronne i zwraca przytem uwagę na pęcznienie lekkich betonów odlewanych wprost na dachu i podaje kilka pouczających rysunków (rys. 250 i 251), które w pamięci się utrwalają.

Kończąc, powiem, że inż. Nechay wydając swą pierwszą książkę pod tytułem „Beton”, przedstawił się jako technolog betonu, obecnie wystąpił, jako konstruktor nowoczesnego budownictwa, a praca jego, powtarzając słowa prof. Thulliego z jego recenzji, posiada wielkie wartości naukowe i praktyczne i stanowi chlubę naszej literatury technicznej.

Prof. Inż. Stella-Sawicki.

PRZEGLĄD CZASOPISM

BUDYNKI UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ.

Urząd Poczty wiejskiej p. Monachjum, wolnostojący.

„Der Baumeister”. 11. 1955.

Gmach Urz. Poczтового m. Turku-Abo (Finlandja). 5 kond. Wielkie sale operacyjne. Arch. Flodin i inni.

„Arkkitehti”. 8. 1955.

DOMY BIUROWE, HANDLOWE itp. Izba handlowa w Kolonji. Biura, wielkie sale posiedzeń. Przebudowa. Arch. T. Merrill.

„Der Baumeister”. 10. 1955.

Dom Biurowy tow. „Allianz” w Kolonji. Wielki 6 kond., narożnik. Arch. K. Wach i D. Ross-Kotten.

Klub towarzyski w Monachjum. Arch. E. Schreiber.

Der Baumeister. 11. 1955.

Bank Państwowy w Berlinie. Omówienie wyników konkursu i warjanty urbanistyczne ustawienia. Rysunki i plany.

Baugilde 15. 1955.

DOMY JEDNORODZINNE, OSIEDLA.

Wystawa małych domków w Monachjum. Różne typy jednorodzinne wolnostojące. Plany proste, dachy przew. strome.

„Der Baumeister”. 10. 1955.

Wystawa domków drewnianych w Stuttgarcie, jedno i dwu piętrowe. Bliźniacze i szeregowe. Detale przekroju ścian różnych typów.

„Der Baumeister”. 11. 1955.

W Paryżu w śródmieściu. 4 kond. Arch. G. Debré.

„L'Architecte”. VII. 1955.

Domy szeregowe z elementów bud. standaryzowanych pod Los Angeles. Arch. R. Neutra.

„Stavba”. 9. 1955.

DOMY MIESZKALNE MIEJSKIE.

W Helsingforsie w śródmieściu 7 kond. Na dole sklepy i strzelnica. Mieszkania 2 i 5 pok. Arch. M. Välikangas.

„Arkkitehti”. 7. 1955.

Dominikus Böhm. Główne wejście kości. św. Engelberta w Kolonji-Riehl.

„Mo. Jerns Bauformen” Nr. 9. 33 r.

Pod Paryżem. Arch. M. Montel. 8 kond., miesz. 4 pok.

„L'Architecte”. VII. 1955.

W Paryżu kompleksy kamienie. Arch. Lucas i Beaufils 11 kond. miesz. 5 i 4 p. i pracownie.

Arch. Bassompierre, de Rutté i Sivrían. 9 kond., 150 mieszkań 2, 3, 4 i 5 pok. Blok między 4-ma ulicami.

„L'Architecte”. VII. 1955.

W Paryżu dwurodzinny. Arch. A. Loos.

„Stavba”. 9. 1955.

HOTELE.

Park-Hotel w Bled (Jugoslawja) arch. H. Hus 5 kond bud. ok. 60 pokoi. Kilka warjantów projektu.

Schronisko wysokogórskie w Słowenji. Arch. I. Mesar. 5 kond. Granit i drzewo.

„Arhitektura”. 7-8. 1955.

KOŚCIOŁY.

Przyszpitalny w Kolonji w 2-ch poziomach, 5-nawowy, do 800 m². Strop płaski. Arch. D. Böhm.

W miasteczku Norderney nad morzem. 2-u nawowy ok. 500 m². Arch. j. w.

Na przedmieściu Kolonji. Plan centralny i sklepienie paraboliczne żelbetonowe, widoczne zewnątrz. 2500 m². Wys. 20 m. Obok wieża. Arch. j. w.

Przy szpitalu dla astmatyków w Gladbach. (N). Dwunawowy, ok. 600 m², strop płaski, okładany drzewem. Krużganki wewnętrzne. Arch. j. w.

„Mod. Bauformen” 9. 1955.

W Austrii. Wiejski. arch. Holey.
Wiejski w górach. arch. Fessler.
Miejski, w linii ulicy, arch. Holzmeister.
W górach w St. Anton, arch. j. w.
Wnętrza kościelne, sprzęty, meble, organy. Arch. Holzmeister, Holey i inni.

„Profil”. 9. 1955.

Wiejski, z kamienia łupanego. B. prosty. Arch. Schwarz.
Reformowany w Szwajc. Wolnostojący z wieżą, jednonawowy. Arch. Leu i Düring.

„Der Baumeister” 9. 1955.

Wiejski w Finlandji. Konstr. żelbet. Arch. K. Kalio.

„Arkkitehti” 9. 1955.

Projekty akademickie wielkiej bazyliki na konkursie „Grand Prix de Rome” w Paryżu. 5 prace nagrodzone. Arch. M. Camélot, Arch. A. Hilt, Arch. M. Aubert.

„L'Architecte”. VII. 1955.

SZKOŁY.

Zawodowa w Viipurin (Finlandja) 4 kond. Klasy, warsztaty na 1000 uczni. Arch. V. Keiwänen.

„Arkkitehti”. 7. 1955.

Powszechna dla dziewcząt, chłopców i przedszkole w Villejuif. Arch. A. Lurçat. 5 kond. Dużo światła i powietrza, tarasy, ogród.

„L'Architecte”. VII. 1955.

Powszechna p. Brnem. Arch. Balan i Grossman.

„Slov. Stavitel”. 9. 1955.

TEATRY, SALE KONCERTOWE.

Sala koncertowa w Helsinkach. Arch. Sven Markelius 500 miejsc. Proste rozwiązanie.

„Arkkitehti”. 7. 1955.

URBANISTYKA.

O skrzyżowaniach ruchu kołowego i tramwajów w mieście. Obszerne studjum E. Hruška. Plany, schematy. „Styl”. 4-5. 1955.

O rozwoju m. Zagrzebia i zagadnieniach nowoczesnej urbanistyki. Fotografje. Arch. M. Vidakovic.

„Arhitektura”. 10. 1955.

O rozwoju budowlanym m. Pragi. E. Hruška. Projekty rozbudowy. Arch. Kozak i Bechyre.

„Stavba” 8 i 9. 1955.

Wille. Duża parterowa i bliźniacza piętrowa w Bazylei. Arch. Bräuning, Leu i Düring.

„Der Baumeister”. 10. 1955.

W Niemczech i Szwajcarii. Arch. Rudolf, Zimmerman i inni.

Pod Budapesztem. Obszerne wnętrza, meble, detale.

„Mod. Bauformen”. 9 i 10. 1955.

Pod Praga, piętrowe, z pł. dachami. Arch. V. Gregy, Arch. R. Stockar, Arch. M. Urban i inni.

„Styl”. 4-5. 1955.

Pod Wiedniem, piętrowe. Arch. G. Kaminka, F. Judtman i inni.

„Profil”. 10. 1955.

Pod Paryżem. Arch. C. Letrosne.

„L'Architecte”. VII. 1955.

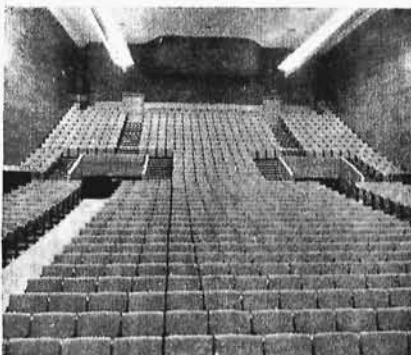
W Czechosłowacji. Arch. S. Levatic, Arch. F. Silberstein.

„Slov. Stavitel”. 9. 1955.

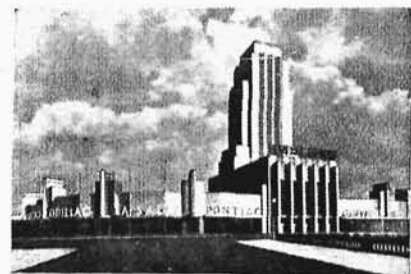
Arch. Sven Markelius. Sala koncertowa w Helsingborg (Szwecja), Wiodok zewnętrzny.

(„Moderne Bauformen”, 10. 33 r.).

Arch. Sven Markelius. Sala koncertowa w Helsingborg (Szwecja). Wnętrze.

(„Moderne Bauformen”, 10. 33 r.).

Wystawa w Chicago. Pawilon General-Motors.

(„Profil”. 10. 33 r.).

Arch. K. Wach i O. Ross-Kotten. Dom biurowy „Allianz” w Kolonji.

(„Der Baumeister”, 11. 33 r.).

Nad jeziorem Genewskim. Arch. A. Loos. (Rok 1904).

„Stavba”. 9. 1955.

Domki letniskowe, różne, wykonane i projekty w Czechosłowacji. Arch. K. Janu, J. Stursa, I. Voženilek, Arch. Stibor i inni.

„Stavba”. 8. 1955.

WNĘTRZA.

Mieszkalne różne. Przerobione pokoje dawne. Meble.

„Mod. Bauformen”. 9 i 10. 1955.

Biurowe i rozrywkowe.

Mieszkań i willi.

„Profil”. 10. 1955.

Mieszkań, biur, restauracji i inne, przeważnie włoskie.

„Edilizia Moderna”. 9. 1955.

Lampy i sprzęt oświetleniowy.

„Profil”. 9. 1955.

WYSTAWOWE PAWILONY i t. p.

Światowa wystawa w Chicago. Fotografje pawilonów, plan.

„Profil”. 10. 1955.

PRZEMYSŁOWE BUDYNKI i t. p.

Atelier filmowe w Barrandowie pod Praga. Obszerne budynek o 4 kond., wolnostojący na wzgórzu. Plany, przekroje. Arch. M. Urban.

„Styl”. 9. 1955.

Elektrownie różne w Austrii.

„Profil”. 9. 1955.

RÓŻNE.

Oświetlenie nocne wewn. i zewn. gmachów miejskich, przeważnie w Wiedniu.

Rzeźby Königsbergera, H. Audré i inni.

Rysunki, obrazy. F. Zülow, H. Audré (kościelne) i inni.

Tkaniny: Wiener Gobelin. Manufaktur. A. Gütersloh i inni.

„Profil” 9 i 10. 1955.

Płaskie stropy. Przekroje różnych typów.

Izolacje murów w budynkach. Przykłady i detale.

„Slov. Stavitel”. 7-8. 1955.

O ideologii nowoczesnej architektury. Plany, fotografje. Dr. P. Knoll, Zagrzeb.

„Arhitektura”. 9. 1955.

Betonowe szosy w Czechosłowacji.

„Slov Stavitel”. 9. 1955.

SANATORJA, SZPITALY.

Wodolecznicy zakład w Schweinfurcie. Arch. R. Fick.

Szpital w Viipuri (Finlandja). Wielki 5 kond. budynek na ok. 500 łóżek ze wszystkimi urządzeniami leczniczymi. Arch. Elovaara i Borg.

„Arkkitehti”. 9. 1955.

SCHRONISKA, INTERNATY.

Dom Akademicki w Bratisławie. 4 kond. budynek na 400 studentów. Pok. pojedyncze i sale. Arch. K. Slinger.

„Slov. Stavitel”. 7-8. 1955.

Sklepy, lokale rozrywkowe, wystawy.

Sklepy różne, wbudowane w stare domy Bazylei. arch. Bräuning, Lew i Düring.

„Der Baumeister”. 9. 1955.

PRZEMYSŁ BUDOWLANY I TECHNICZNY

Architektura Wnętrz

Warszawa

„ŁAD” URZĄDZENIA WNĘTRZ, MEBLE, KILIMY, DY-
WANY, TKANINY I CERAMIKA DEKORACYJNA
Warszawa, Kr.-Przdm. 13. (Hot. Europ.). Tel. 444-82 i 935-83

Armatury elektryczne

Warszawa

„A. MARCINIAK” SPÓŁKA AKCYJNA
WARSZAWA Zarząd i Fabr., Wronia 23, tel. 795-08, 792-02
Wzorownia, Złota 49, tel. 260-76,

Artystyczny Przemysł

Warszawa

„ŁAD” URZĄDZENIA WNĘTRZ, MEBLE, KILIMY, DY-
WANY, TKANINY I CERAMIKA DEKORACYJNA
Warszawa, Kr.-Przdm. 13. (Hot. Europ.). Tel. 444-82 i 935-83

Asfalty

Warszawa

STANISŁAW COHN

Warszawa, Senatorska 36,
tel. 641-61, 641-62,
adr. teleg. „Stakon”
Wylączna sprzedaż [na Polskę
asfaltu rodzimego
TRINIDAD EPURÉ

Betonowe wyroby

Warszawa

Fabryka Wyrobów Mozaikowo-Betonowych
B. KOREWA i S-ka
Warszawa, Syreny 7 (Dom własny), Tel. 631-75 (Zał. 1870 r.)

FABRYKA WYROBÓW BETONOWYCH
Inż. STANISŁAW RADZIMIŃSKI
Warszawa, ul. Wilanowska 22, telef. 960-34
POSADZKI CEMENTOWE I LASTRICOWE. SCHODY

EDMUND SZMIDT
WYTWÓRNIA WYROBÓW
BETONOWYCH I KSYLOLITOWYCH
Warszawa, ul. Grójecka 56. Tel. 928-39.

Bitumina

Warszawa

„ORŁO ROG”
dawniej ORŁOWSKI, ROGOWICZ i S-ka, Sp. z o. o.
Warszawa, Królewska 8, Tel. 701-23 i 747-78.
Wylączni wytwórcy Bituminy do krycia dachów i izolacji.

Biura Architektoniczne

Tarnów

Biuro Architektoniczne i Budowlane
Inż. Arch. EDWARDA OKONIA
Tarnów, Przecznicza Chyszowskiej 1:6, I p. Telefon Nr. 236

Blachy Cynkowe

Katowice

CZYSTA BLACHA CYNKOWA
najlepszy materiał do krycia dachów,
ozdoby wnętrz, liter reklamowych i t. p.

[POLECA

„BLACHA CYNKOWA” Sp. z O. P.
Katowice, Marjańska 11.

Znak ochronny.

Blachy Cynkowe

Warszawa

CZYSTA CYNKOWA POCYNKOWANA
D./ H. A. GEPNER
Warszawa, Grzybowska 27. Tel 690-27 i 655-25

Budowlane okucia

Warszawa

Fabryka Okuć Budowlanych i Odlewnia Metali
Inż. K. DOBROWOLSKI i S-ka, Sp. z o. o.
Warszawa-Praga Krowia 6/8 Tel. 10-04-79

Warszawa

Blacha żelazna cynkowana

CYNKOWNIA WARSZAWSKA

(właśc. Inż. T. Rapacki i Z. Świącicki)

Warszawa, Boduena 3
Tel. 652-77, 652-07 i 442-62

Warszawa

Budowlane Materjały

DOSTAWA

INŻYNIEROWIE!
WACŁAW GAŁADYK I STEFAN SZUMAŃSKI
SPRZEDAŻ I DOSTAWA WSZELKICH MATERJAŁÓW BUDOWLA-
NYCH, WYKONANIE ROBÓT POSADZKARSKICH ORAZ MALARSKO-
DEKORACYJNYCH.
Warszawa, Targowa 12. Telefon 10-12-28.™

Gdynia

Budowlane Przedsiębiorstwa i Materjały

Inż. K. KRZYŻANOWSKI i S-ka
Przedsiębiorstwo Budowlane
Gdynia ul. Świętojańska Tel. 11-25

Przedsiębiorstwo Budowlane
F. SKAPSKI i S-ka Inżynierowie — Sp. Akc.
Gdynia, ul. Portowa

Kraków

DYPLOMOWANI ARCHITEKCI

Inż. Stanisław Filipkiewicz i inż. Juljusz Kolarzowski
Kraków Rynek Gł. 6 Tel. 46-86

Przedsiębiorstwo Budowy i Robót Żelbetowych
JÓZEF KACZMARCZYK Budowniczy
Kraków, Rynek Gł. 34. Telefon 42-32.

Przedsiębiorstwo dla Budowli Żelbetowych
E. UDERSKI i S-ka
Kraków, Al. Słowackiego 60, tel. 12-68.

Lublin

Biuro Budowlane, Kanalizacyjne, Centr. Ogrzew. i Handl.
„ARCHITEKT”
Sp. z ogr. odp. w Lublinie, Zamojska 4, tel. 2-47.

Lwów

Inż. WAWRZYNIEC DAJCZAK
Autoryz. Inż. Architektury i Bud.
Lwów Zybkiewicza 25. Tel. 36-10

Inż. Arch. KALIKST KRZYŻANOWSKI
Lwów, Kochanowskiego 38. Tel. 7-01.

Biuro Architektury i Przedsiębiorstwo Budowy
INŻ. ARCH. MAREK WEITZ
Lwów, Stryjska 20. Tel. 75-01

Łódź

Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjno-Budowlanych
„KONSTRUKTOR”
Spółka z ograniczoną odpow.
Łódź, Al. Kościuszki Nr. 1. Telefon 60-28.

Poznań

Budowlane Przedsiębiorstwa i Materjały

EDMUND RYCHLICKI

Budowniczy
Poznań ul. Skryta 7 Telefon 64-84

WŁADYSŁAW URBANIAK budown.
Przedsięb. Robót Inżynierskich, Tartak parowy. Fabr. wyrob. z drzewa
Poznań, Droga Dębińska 10, tel. 33-54.

Sosnowiec

Przedsiębiorstwo Budowlane
L U F T i S-ka
Sosnowiec ul. Jasna 8

Budowlane przedsiębiorstwa i Materiały Warszawa

Niezbędne dla budujących
CENNIK BUDOWLANY — ANALIZA ROBÓT
 Inż. K. Srokowskiego. Żądać w księgarniach. Wyd. Hoża 5 m. 17

Pierwsza w Kraju Fabryka Gipsu p. f. „ALABASTER”
 Złożona w roku 1873.
 właściciel Inż. BRONISŁAW PLEBIŃSKI
 Warszawa, ul. Czerniakowska 156 (dom własny) tel. 913-40

Przedsiębiorstwo Inżynieryjno-Budowlane
 Inż. R. BRUDNICKI i H. KATANA
 Warszawa, Mazowiecka 11, Tel. 525-11

„B U D E X”
 TOWARZYSTWO BUDOWLANE, SPÓŁKA AKCYJNA
 Warszawa, ul. Krakowskie Przedmieście 9. Tel. 723-47 i 425-18

Biuo Inż.-Eud. A. CZEŻOWSKI i E. STRUG Inżynierowie
 Warszawa, Bracka 6 m. 14
 Budowa miejskiej Szkoły Rękodzielniczej, róg Narbuta i Kazimierzow-
 skiej. Tel. 865-19.

Przedsiębiorstwo Budowlane
JAN GRAJEWSKI
 Warszawa Al. Szucha 4 Tel. 787-24

Przedsiębiorstwo Budowlane
 E. GRUCA i A. K. SŁAPCZYŃSKI
 Warszawa Dolna 21-a Telefon 833-47

Towarzystwo Inż.-Budowlane „TRAWERS”
 HACIEWICZ i SERWIŃSKI—Inż. Sp. Firm.
 Warszawa, Piękna 22. Tel. 879-76, 808-69, 446-06.

Przedsiębiorstwo Inżynieryjno-budowlane
 N. H. HRYCKIEWICZ
 Warszawa Kujawska 3 Tel. 8-43-00

PAWEŁ HOLC i S-ka
 SP. Z OGR. ODP.
 Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjno-Budowlanych
 Centrala Warszawa, Karolkowa 9, tel. 279-30
 Oddział Łódź, 6 sierpnia 88, tel. 102-36.

Przedsiębiorstwo Budowlane
JAN KRĘCKI
 Warszawa, ul. Emilji Plater 19, Tel. 8-82-33

T. R. B. Towarzystwo Robót Budowlanych
 Inż. BOGUSŁAW LENCKI i S-ka
 Warszawa, ul. Śniadeckich 6, Tel. 9-64-12

Towarzystwo Akcyjne Zakładów Przemysłowo-Budowlanych
FR. MARTENS i AD. DAAB
 Warszawa, ul. Wiejska Nr. 9. Telefon 955-84

Biuo Budowlane
STEFAN NIEDBALSKI
 Warszawa, Rakowiecka 9, tel. 885-77

Przedsiębiorstwo Budowlane
STEFAN PACHOWSKI
 Warszawa ul. Czerwonego Krzyża 21/23 Tel. 205-74

PIEKUTOWSKI i PŁACHECKI
ZAKŁADY CERAMICZNE „KORWINÓW”
 Spółka z ogr. odpowiedzialnością
 ZARZĄD: Warszawa, Grażyny 18 Tel. 8-60-55

Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjno-Budowlanych
 H. SOSONKO i W. WOJCIECHOWSKI Inżynierowie
 Warszawa, Krucza 8, tel. 881-84.

TOWARZYSTWO BUDOWLANE Sp. Akc.
 Inż. K. STRONCZYŃSKI, R. CZARNOTA-BOJARSKI i S-ka
 Warszawa, Marszałkowska 17, Tel. 8.49.73, 8.23.45 i 8.53.44

T-wo Robót Kolejowych i Budowlanych
 „T O R” Spółka Akcyjna
 Warszawa, Wiejska 21, Telefon 9-04-44 i 9-09-62

Warszawskie Towarzystwo Techniczno-Budowlane
 Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
 Warszawa, Plac 3-ch Krzyży 9. Telefon 9-02-56

BIURO TECHNICZNE
 Inż. BRONISŁAW WIERZYŃSKI
 Rządowo upoważniony inżynier budowy
 WARSZAWA LEKARSKA 15 TEL. 894-53

Warszawa **Budowlane Przedsiębiorstwa i Materiały**

Biuo Budowlane
W. WOJNAROWSKI i B. ŚWIECKI
 Warszawa, ul. Marszałkowska 79, tel. 858-01

Zawiercie

Biuo Budowlane ANTONI BLANA
 Zawiercie, ul. Królowej Jadwigi 7.

Warszawa

Budownictwo żelazne

Inż. JAN BRIGGEN
 Warszawa, Krakowskie Przedmieście 5. Tel. 671-05
 Dachy i Świetliki bezkitowe „ETERNA”, Bramy Garażowe, Went. Rotorowe.

Warszawa

Castor, środek przeciw wilgoci

HYDROFUGE „KASTOR”
 KARSTENS MAURICY

Warszawa, ul. Koszykowa Nr. 7. Tel. 8.27-95
 W Wilnie, biuro handlowe M. Jankowski,
 Ś-to Jańska Nr. 9

Chełmno

Cegielnie

Cegielnia „SATURN”
 INŻ. A. DZIEDZIUL i S-KA
 Chełmno (Pomorze) telefon 53.

Warszawa

Cement

Towarzystwo Fabryk Portland-Cementu
 „WYSOKA” Spółka Akcyjna
 Warszawa, Mazowiecka 7

Czeladź

Ceramika

ZAKŁADY CERAMICZNE
 „JÓZEFÓW”
 w Czeladzi k/Sosnowca

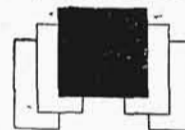
Polecamy:
 WYROBY CERAMICZNO-SANITARNE
 ORAZ PŁYTKI GLAZUROWANE BIAŁE
 I W RÓŻNYCH KOLORACH
 I DO WYKŁADANIA ŚCIAN.

Grudziądz

Ceramika

POMORSKIE ZAKŁADY CERAMICZNE
 w GRUDZIĄDZU

DACHÓWKI
 PUSTAKI
 MUROWE
 ŚCIANKOWE
 SUFITOWE

KLINKRY
 OBLICÓWKI
 GLAZURY
 WSZYSTKICH
 KOLORÓW

BIURO SPRZEDAŻY W WARSZAWIE
 AL. UJAZDOWSKIE NR. 30, M. 16 TELEFON 9-58-07.

Kraków

Płaszowska Fabryka Dachówek i Cegieł S. A.
 KRAKÓW, DUNAJEWSKIEGO 6, TELEFON 103-64
 Poleca: Dachówkę tłoczoną (Marsylską), Karpiówkę, cegłę maszynową
 i pustą.

Poznań

„OSTRZESZÓW”
 Zakłady Ceramiczne i Tartaki Sp. Akc.
 Poznań (firma „STOPA”), ul. 3 Maja 3a, Telefon 31-93.
 Poleca znane ze swej wyborowej jakości Dachówkę (karpiówkę,
 rzymską, holenderską, felcówkę, i t. d.), Dreny (sączki), Klinkiery,
 Cegłę, Sufitówkę i t. d.

Warszawa

„DZIEWULSKI i LANGE”
 Tow. Akcyjne Zakładów Ceramicznych
 Warszawa, Rysia Nr. 1 Tel. Nr. 618-84 i 618-65

Dywany

Warszawa

„ŁAD” URZĄDZENIA WNĘTRZ, MEBLE, KILIMY, DY-
WANY, TKANINY I CERAMIKA DEKORACYJNA
Warszawa, Kr.-Przdm. 13 (Hot. Europ.). Tel. 444-821 935-83.

Dźwigi osobowe i towarowe

Warszawa

DŹWIGI GÓRNOŚLĄSKIE TOW. PRZEMYSŁOWE
„GETEPE” Sp. Akc.
WARSZAWA, SPISKA 3. TEL. 546-71

Elektrotechniczne Zakłady i instalacje

Warszawa

E. KÜHN i S-ka
Biuro Instalacyjno-Elektrotechniczne
Warszawa, Marszałkowska 71 Tel. 867-52 i 897-93

Fasadowa Wyprawa

Warszawa

Wyprawa Fasadowa **„LITOZYT”** Kamień Sztuczny
żwirki marmurowe
Biuro Sprzedaży: JAN TABEAU i Spółka
Warszawa, Krak. Przedmieście 5. Tel. 671-05

WYPRAWA FASADOWA **„TERRAZYT”** KAMIEŃ SZTUCZNY
Zakłady Przemysłowe „TERRAZYT” w Warszawie
Warszawa, Chmielna 72 Telefon 672-14

Fundamenty

Sosnowiec, Katowice, Warszawa

„M. LEMPICKI” SP. AKC. Warszawa, Al. Jerozolimskie 18. Tel. 298-11
Sosnowiec, ul. Małachowskiego 26. Tel. 1.09
Sp. z o. o. Katowice, ul. Gliwicka Nr. 6. Telefon 31.42
PALE FUNDAMENTOWE. WZMACNIANIE FUNDAMENTÓW.
USZCZELNIENIA MURÓW I BETONÓW. OBNIŻANIE WÓD
TERENOWYCH NA CZAS BUDOWY — SPECJALNE INSTALACJE
POMPOWE. WSZELKIE ROBOTY PODZIEMNE.

Warszawa

Towarzystwo Fundamentowe
„RAYMOND” Inż. Edward Romański S. A.
Warszawa, Zgoda 9. Tel. 792-68

Warszawa

Gazowe urządzenia, Lamy elektryczne

Fabryka **JAN SERKOWSKI** S. A.
GAZOWE PIECE KĄPIELOWE **ATIS**
GAZOWE KUCHNIE, KUCHENKI I T. D.
ELEKTRYCZNE LAMPY I ŻYRANDOLE
WARSZAWA NOWOLIPIE 78
TEL. 11-06-12, 11-63-87

Instalacyjno - Techniczne Biura**Centralne Ogrzewanie i Wodociągi**

Katowice — Sosnowiec

Biuro Techniczne Inż. **WITOLD MALINOWSKI**
KANALIZACJE — WODOCIĄGI — CENTRALNE OGRZEWANIE
Katowice, ul. Plebiscytowa 28, tel. 3-16; Sosnowiec, ul. Piłsudskiego 18, tel. 10-15

Kraków

Inż. M. HOCHWALD
Przedsiębiorstwo Budowy Wodociągów i Ogrzewań Centralnych
Kraków Starowiślna 60 Telefon 25-86

Lwów

FRANCISZEK IRZYK
Zakład dla instalacji wodociągów, centralnego ogrzewania, urządzeń
gazowych i t. d.
Lwów, ul. Kopernika 30 Tel. 884

Poznań

SZAFRANEK i ROSZCZYK, Inżynierowie
Poznań, ul. Fredry 6, Telefon 59-29 i 59-22
Fabryka Budowy Ogrzewań Centralnych i Wentylacji

Warszawa — Katowice
Sosnowiec**Instalacyjno - Techniczne Biura
Centralne Ogrzewanie i Wodociągi**

„M. LEMPICKI” SP. AKC. Warszawa, Al. Jerozolimskie 18, tel. 298-11
Sosnowiec, ul. Małachowskiego 26, tel. 1.09
Sp. z o. o. Katowice, ul. Gliwicka Nr. 6, telefon 31.42
STUDNIE WIERCONE i OPUSZCZANE
Wodociągi—Kanalizacje — Centralne ogrzewanie

Warszawa

JUNKERSA Gazowe Piece Kąpielowe. Automaty
na wiele miejsc czerpanych, Grzejniki umywalkowe.
Aparaty zbiornikowe i inne.

Generalne Przedstawicielstwo na Polskę

STANISŁAW COHN

Warszawa Senatorska 36

Telefony: 641-61 i 641-62

„INSTALATOR”

Biuro Techniczne Edward **BOBER-MILEWSKI** Zjedn. Techn.
Warszawa, Nowy Świat 34/36. Telefon 674-06 i 264-98

BIURO INSTALACYJNO-TECHNICZNE **E. JANKOWSKI**
Kanalizacja, Wodociągi, Ogrzewania centralne — Projekty i Kosztorysy.
WARSZAWA, KOSZYKOWA 65, TELEFONY 867-84 i 888-23

Fabryka Hydrauliczna **„WISŁA”**
M. STRASBURGER i **K. SASKI**
Warszawa, ul. Kopernika 26, tel. 600-62 i 670-48

ZAJĄCZKOWSKI, SZEWCZYKOWSKI i S-ka
Inżynierowie

Warszawa, ulica Śliska Nr. 9. Tel. 765-12 i 689-12

Łódź

Isolacje

Fabryka Wyrobów Korkowych—Materiałów izol. i chem.
ROSICKI, KAWECKI i S-ka

Łódź, Orla 17/19.

Tel. 218-47

Warszawa

Zakład Izolacji ciepło i zimochronnych
FRANCISZEK OŻAROWSKI
Warszawa, Chłodna 45. Telefon 295-72

WARSZAWSKA FABRYKA IZOLACJI KORKOWEJ

Władysław Wierusz-Kowalski i S-ka
Warszawa, Dworska 14/16, tel. 701-12, 701-46 i 862-51

Warszawa

Isolacje i Asfalty

Fabryka materiałów izolacyjnych, gudronitu i asfaltu
„GUDRONIT” W. CISZEWSKI, bud.
Warszawa, Krakowskie-Przedmieście 17
tel. biuro 611-45, fabryka 10-10-45.

Fabryka Izolacji Korkowych, Bituminy, Aquisolu i Asfaltów
„ORŁOŃ”
daw. Orłowski, Rogowicz i S-ka. W-wa, Królewska 8, tel. 701-23 i 747-78

Warszawa

Kamieniarskie Roboty i Przedsiębiorstwa

K. R. KOZIŃSKIEGO PRACOWNIA ARTYSTYCZNO-
RZEZBIARSKO-KAMIENIARSKA
Warszawa, Powązkowska 26 (18 i 76) domy własne. Telefon 11-96-52.
Pomniki z marmuru, granitu i piaskowca. Budowa grobów i roboty budowlane.

Warszawa

Kilimy

„ŁAD” URZĄDZENIA WNĘTRZ, MEBLE, KILIMY, DY-
WANY, TKANINY I CERAMIKA DEKORACYJNA
Warszawa, Kr.-Przdm. 13 (Hot. Europ.). Tel. 444-82 i 935-83.

Konstrukcje Żelazne i Roboty Budowlane

Warszawa

Fabryka Wyrobów żelaznych, konstrukcji i ornamentacji
H. ZIELEZIŃSKI, wł. **KORNEL KUBACKI**, Inżynier.
Warszawa, ul. Marszałkowska 11/13. Telefon 805-74

Warszawa

Malarskie Zakłady

Przedsiębiorstwo Robót Malarskich
KAROL BROSZKIEWICZ i S-wie
Warszawa, Lwowska 13. Tel. 869-76

Marmur

Kielce

Przemysł Marmurowy i Granitowy
„MARMUR W KIELCACH“
 Zarząd w Warszawie, Powązkowska 6, tel. 11-68-68
 MARMUR — GRANIT — BAZALT — PIASKOWIEC

Meble

Warszawa

„ŁAD“ URZĄDZENIA WNĘTRZ, MEBLE, KILIMY, DY-
 WANY, TKANINY I CERAMIKA DEKORACYJNA
 Warszawa, Kr.-Przdm. 13 (Hot. Europ.), Tel. 444-82 i 935-83.

Meble stalowe i metalowe

Warszawa

ZAKŁADY WYROBÓW METALOWYCH
KONRAD, JARNUSZKIEWICZ i S-ka, S. A.
 WARSZAWA, UL. GRZYBOWSKA Nr. 25
 TELEFON 605-98
 FABRYKA MEBLI METALOWYCH DO UŻYTKU
 DOMOWEGO, NOWOCZESNYCH MEBLI STAŁO-
 WYCH NIKLOWANYCH ORAZ MEBLI SZKOLNYCH

Meble stalowe i metalowe

Warszawa

FABRYKA MEBLI ŻELAZNYCH
I. NEUFELD
 Warszawa-Praga Brukowa 4. Tel. 10-14-66
 Produkuje: Nowoczesne meble stalowe. Łóżka żelazne i mosiężne.
 Urządzenia szpitalne. Materace sprężynowe i zwykłe.
 Meble lekarskie. Wózki dziecięce.
 ODLEWY ŻELIWNIE

Metale

Warszawa

METALE PÓLSZLACHETNE
 D./H. A. GEPNER
 Warszawa, Grzybowska 27. Tel. 690-27 i 655-25.

Metalowe Wyroby

Warszawa

Fabryka WYROBÓW Metalowych
A. MORANTOWICZ
 Warszawa, Długa 46. Tel. 11-09-59

Neon

Warszawa

REKLAMY NEONOWE I ŻARÓWKOWE, POKRYWANIE BIAŁEMI
 METALAMI FRONTÓW WYSTAW SKLEPOWYCH
T. JAROSZ
 Warszawa, ul. Hoża 35. Telefon 916-85, 9-16-84.

Piece „Szrajbera“

Warszawa

KAFLE STALOWE
Karol SZRAJBER
 SP. z O. O.
 WARSZAWA, GRÓJECKA 33
 Telefon 9-20-33

Posadzki

Warszawa

B-cia RUDOLF
 Fabryka Posadzek luksusowych, dębowych i fornierów
 Warszawa, Nowolipie 52/54 Tel. 12-15-79

Rysunkowe Artykuły

Warszawa

Zakład wyświetlania rysunków i Skład przyborów rysunkowych
ALBIN ZABORSKI
 Warszawa, Widok 22. Telefon 405-09

Stolarskie Zakłady

Warszawa

Zakłady Stolarskie
M. HERODEK
 Warszawa, Solec 77. Telefon 9-60-48

Warszawa, Katowice, Sosnowiec

Studnie Artezyjskie

„M. LEMPICKI“ SP. AKC. Warszawa, Al. Jerozolimskie 18, tel. 298-11
 Sosnowiec, ul. Małachowskiego 26, tel. 1-09
 Sp. z o. o. Katowice, ul. Gliwicka Nr. 6, telefon 81-42
STUDNIE WIERCONE I OPUSZCZANE
 Wodociągi—Kanalizacje—Centralne ogrzewanie

Inż. RYCHŁOWSKI, WEHR i S-ka
 Warszawa, Krucza 24. Tel. 810-24
 Specjalność Hydrotechnika — Hydrologja

Warszawa

Szkła Fabryki

SZKŁO OKIENNE MASZYNOWE
SZKŁO SZYBOWE PRASOWANE
 dostarcza
 Belgijska Spółka Akcyjna
TOW. POLUDNIOWO-ROSYJSKICH HUT LUSTRZANYCH
 Zarząd: Warszawa, ul. Bracka 5 m. 2, tel. 9-60-64.

Warszawa

Szkl o

ZAKŁADY SZKLARSKIE I WYTWÓRNIA LUSTER
JAN SZULC
 Warszawa, Biuro: Nowy Świat 59. Tel. 765-94 i 9-62-32

Warszawa

Szklarskie Roboty

Przedsiębiorstwo Robót Szklarskich
ZRZESZENIE SZKLARZY Sp. z o. o.
 Warszawa, Nowowiejska 26, Tel. 8-44-44

Warszawa

Tkaniny Dekoracyjne

„ŁAD“ URZĄDZENIA WNĘTRZ, MEBLE, KILIMY, DYWANY
 TKANINY I CERAMIKA DEKORACYJNA
 Warszawa, Kr.-Przdm. 13 (Hot. Europ.), Tel. 444-82 i 935-83.

Warszawa

Wentylatory

Zakład Urządzeń Wentylacyjnych i Suszarnianych
 Inż. FR. KWIATKOWSKI
 Warszawa, Grochów II ul. Kawcza 37. Telefon 10.26-74

Kraków

Witraże

Krakowski Zakład Witrażów
S. G. ŻELEŃSKI
 Kraków, Aleje Krasińskiego 23. Tel. 106-16.

Artystyczna Pracownia Witraży
MIECZYŚLAW KOSIŃSKI

Warszawa, Daniłowiczowska 4, tel. 721-69

Warszawa

Wyroby Metalowe

Wytwórnia WYROBÓW Metalowych
W. PUCHALSKA i S-ka
 Warszawa, Marszałkowska 65. Tel. 9-66-49.
 Meble stalowe, urządzenia wnętrz i wystaw,
 specjalne okucia budowlane.

Warszawa

Zakłady Wyświetlania Rysunków

Kopiarnia Rysunków. Skład art. rysunkowych
W. SKIBA i A. WYPOREK
 Warszawa, ul. Marszałkowska 71, Tel. 8.35-66 i 8.41-23.

Warszawa

Zakłady Wyświetlania Rysunków

WARSZAWA
 telefon
 405-09

WIDOK 22
 telefon
 405-09

Warszawa

Żyrandole

FABRYKA ŻYRANDOLI ELEKTRYCZNYCH
A. MARCINIAK Sp. Akc.
 Warszawa: Zarząd i Fabryka: Wronia 23, tel. 795-08 i 792-02
 Wzorownia: Złota 49, tel. 260-76